

Anuari 24

Memòria anual de l'Associació
Cultural Sant Fructuós

*“Fructuós era tal com l'Esperit
Sant, per boca de l'apòstol Pau, vas
d'elecció i mestre dels pagans, havia
manifestat que calia que fos un bisbe”*

(Pass. Fruct. 3)

Anuari 24

Memòria anual de l'Associació
Cultural Sant Fructuós

Edita // Associació Cultural Sant Fructuós

Disseny // Andrés González Ramos

Impressió // Impremta Torrell

Direcció de la publicació // Rafael Muñoz Melgar

Col·laboradors // Montse Adan Domènech, J. Almirall i Bosch, Simone Marinaro, Rafael Muñoz Melgar, Andreu Muñoz Virgili, Míriam Ramon Mas, Immaculada Teixell Navarro, Joan-Andreu Torres Sabaté

Portada i fotogrames // Fotos: Edu Sedó (Atzavara)

Imatges // Arxiu ACSF, J. Almirall i Bosch, Catacubes de Nàpols, Catedral de Nàpols, Luciano Crecenzio, Santiago Grimau, Andreu Muñoz Melgar, Andreu Muñoz Virgili, Rafael Muñoz Melgar, Míriam Ramon, Umberto Romano, Joan-Andreu Torres

Dipòsit Legal // T-84-2014

- Pàg. 5 Salutació**
Montse Adan Domènech
- Pàg. 7 Presentació**
Immaculada Teixell Navarro
- Pàg. 9 Memòria d'activitats de l'any 2024**
Míriam Ramon Mas
- Pàg. 13 *In memoriam*: Miquel Barbarà, soci fundador**
Junta ACSF
- Pàg. 14 Sant Fructuós bisbe de Tàrraco**
J. Almirall i Bosch
- Pàg. 15 La Passió de Sant Fructuós 2024 -La pel·lícula-**
Andreu Muñoz Melgar
- Pàg. 33 L'entrevista**
Rafael Muñoz Melgar
- Pàg. 36 Sant Fructuós i Santiago Padrós**
Joan-Andreu Torres Sabaté
- Pàg. 38 San Genaro. Historia y culto antes y después del Concilio Vaticano II**
Simone Marinaro
- Pàg. 46 Llista de socis**

Salutació

Montse Adan Domènech

Consellera de Turisme, Promoció Econòmica i Comerç de l'Ajuntament de Tarragona

FELIÇOS 35 ANYS DE DEDICACIÓ

Enguany, l'Associació Cultural de Sant Fructuós, celebra els 35 anys, moltes felicitats! Una efemèride que ens convida a fer una mirada nostàlgica dels seus orígens, l'any 1990; quan un grup de joves del barri de Sant Pere i Sant Pau representaven "La Passió de Sant Fructuós". La tasca de divulgació que dueu a terme és excel·lent, ens encanta tenir-vos com a companys de viatge en la promoció del llegat paleocristià de la ciutat.

35 anys després, des de l'Ajuntament de la nostra estimada ciutat, volem encoratjar-vos a continuar escampant el patrimoni cultural i religiós que tenim. En definitiva, a continuar sent testimonis d'aquelles arrels que van acompanyar sant Fructuós davant la societat romana del segle III i que tant estimem, les quals ens han de continuar esperonant a participar de la fe i la tradició.

Com a primera Tinenta d'Alcalde i Consellera de Turisme, és un honor poder adreçar-vos aquestes paraules i destacar l'impuls que li volem donar a la Ruta dels Primers Cristians de Tarraco. Aquesta iniciativa porta els visitants per un itinerari amb diverses parades seguint les passes dels màrtirs sant Auguri, sant Eulogi i sant Fructuós.

Tarragona és una ciutat meravellosa, un museu a l'aire lliure on es veuen reflectides les diferents èpoques de la història pels carrers de la Part Alta. Seguim cuidant-la, seguim creient i seguim treballant tots plegats per a ella; de la mateixa manera que vosaltres heu fet durant 35 anys de dedicació a sant Fructuós.

Presentació

Immaculada Teixell Navarro

Presidenta de l'ACSF

Estimades sòcies i socis,

El treball de la nostra Associació Cultural Sant Fructuós va evolucionant i segueix viu i actiu, com el testimoni de fe que compartim des de fa 35 anys. Aquesta tasca, marcada per la dedicació i la passió per la història, la cultura i el patrimoni tarragoní, continua essent una obra compartida i col·lectiva, i així és perquè l'Associació manté el seu compromís amb el nostre objectiu fundacional: preservar i divulgar la memòria dels màrtirs tarragonins Fructuós, Auguri i Eulogi, així com el ric llegat paleocristià de la nostra ciutat.

En aquests darrers anys hem recorregut plegats un camí de constància i superació. La feina incansable de tota la Junta, de cadascun dels membres de l'Associació, dels voluntaris i, algunes vegades, de les institucions que ens han donat suport, ha permès transformar les nostres idees en fets tangibles. Aquesta acció col·lectiva, unitària i generosa, és la que ens ha conduït a projectes com “La Passió de Sant Fructuós 2024 —la pel·lícula—”, que ve a ser una nova mostra del nostre compromís amb la història i la cultura de Tarragona. Això no és un final, sinó una fita que forma part d'un camí continu, que es reinventa, que s'adapta als nous temps i que segueix ampliant els seus horitzons.

El projecte cinematogràfic que hem encetat amb molt d'esforç i entusiasme no és simplement una

peça audiovisual, sinó un testimoniatge de com la nostra història transcendeix els segles i com podem donar-li vida en el present, amb la mateixa força que la vivim en el nostre cor. La producció, que compta amb l'esforç de més de cent persones implicades, inclou una rica diversitat de veus i mirades que aporten una nova dimensió a la nostra tradició. Aquesta obra, que ha començat a ser compartida no només a Tarragona sinó també a nivell internacional, simbolitza la manera com l'Associació continua contribuint al reconeixement de la rellevància dels nostres Sants més enllà de les nostres fronteres. A la vegada, la pel·lícula reivindica la “Ruta dels primers cristians” i se suma a la commemoració per als 25 anys de la declaració de Tarragona com a Patrimoni Mundial.

Però, més enllà de la producció de la pel·lícula, la nostra acció s'ha anat concretant en un continu de projectes, com ara les recreacions històriques “*Episcopus*. De la dissidència al poder” i “L'arqueòleg Mn. Joan Serra i Vilaró. De la tomba oblidada a la fàbrica de tabacs” i la reedició de *IVBILAEVM*, que han perseguit mantenir viu l'esperit de l'Associació, una tasca compartida que es renova amb cada acció. Un camí que ha estat una obra d'equip i que és fruit de la tasca conjunta de tots els membres de la junta, dels col·laboradors i de les persones

que de manera generosa han ofert el seu temps i el seu saber. I, en aquest sentit, vull posar en valor el suport que hem rebut, tant a nivell personal com institucional. Les nostres arrels a Tarragona i el nostre vincle amb el territori han estat sempre fonamentals, però també ho ha estat el compromís amb l'Arquebisbat i amb les institucions públiques que han compartit la nostra visió i la nostra feina.

Ara que la meva responsabilitat al capdavant de la Junta arriba a la seva fi, vull destacar que no es tracta d'un punt final, sinó d'una etapa que se segueix desenvolupant amb una força renovada i una voluntat de continuïtat, ja que la tasca que hem desenvolupat de manera conjunta no es deté, perquè el projecte de l'Associació Cultural Sant Fructuós és un projecte en el què la contribució de cadascú és fonamental. La nostra tasca col·lectiva no depèn d'una figura individual, sinó de l'esforç conjunt de la comunitat.

Cal continuar treballant per a la restitució de "La Passió" a l'amfiteatre romà, per a la preservació del nostre patrimoni paleocristià, per a la divulgació de la nostra història. I és en aquesta línia que estic segura que la nova junta continuarà avançant amb la mateixa determinació, amb la mateixa passió, amb la mateixa sinceritat i generositat que ens ha caracteritzat. No es tracta d'un canvi de rumb, sinó d'un

relleu natural que permetrà mantenir la nostra obra en marxa, de manera contínua i perennement viva.

Amb aquest mateix esperit, vull agrair a tots i cadascun de vosaltres la vostra dedicació, el vostre compromís i el vostre temps. Gràcies per haver compartit aquest camí amb nosaltres, per haver estat part activa d'una història que és de tots. Junts, continuarem treballant perquè el llegat de sant Fructuós no sigui només un record del passat, sinó una realitat viva i dinàmica que segueix creixent i impactant a tots els nivells.

Per acabar vull expressar un agraïment especial a tots els col·laboradors que han fet possible l'edició d'aquest Anuari, i que amb el seu esforç i suport continuen contribuint a la tasca que desenvolupa l'Associació. Sense la vostra generosa aportació seria impossible mantenir viu aquest projecte. Així, agraeixo profundament a tots aquells que ens ajuden a fer realitat cada pàgina d'aquest anuari, a tots els que cada any amb entusiasme i dedicació ens donen el seu suport perquè puguem continuar creant i divulgant. Gràcies de tot cor per ser part d'aquesta gran família.

Moltes gràcies per la vostra confiança, i estic convençuda que el millor encara està per arribar. Continuem, junts, el nostre camí.

Memòria d'activitats de l'any 2024

Míriam Ramon Mas

Secretària de l'ACSF

En la present memòria es recullen els principals esdeveniments que s'han dut a terme a l'Associació Cultural Sant Fructuós durant l'any 2024, ordenats cronològicament:

21 de gener de 2024: Diada de sant Fructuós, sant Auguri i sant Eulogi i diada de l'ACSF

Com cada any l'ACSF va ser l'encarregada d'organitzar la pregària i la lectura de la "*Passio Fructuosi*" a l'amfiteatre de Tarragona a les 10:00 hores del matí. La celebració va ser presidida pel Sr. Arquebisbe, Dr. Joan Planellas i Barnosell, el qual va fer lectura de la "*Passio*" juntament amb el tresorer

de l'ACSF Sr. Xavier Rius Ruiz i la Sra. Elisenda Rosàs Tosas, arquitecta especialista en restauració. A les 12:00 hores, a l'Hotel Ciutat de Tarragona, va tenir lloc la XXIV assemblea general ordinària de socis i seguidament el dinar de germanor on es va retre homenatge al Capítol de la Catedral de Tarragona, institució que des d'època medieval fins als nostres dies, ha vetllat pel culte a sant Fructuós a la catedral de Tarragona. Finalment, per acabar la jornada, a les 18:00 hores de la tarda, després del dinar, diversos socis de l'ACSF i membres de la junta van assistir a la catedral de Tarragona a la Missa Pontifical de sant Fructuós.

Fotos: Santiago Grimau

Juny-juliol de 2024: Gravació de la pel·lícula de “La Passió de Sant Fructuós”

Tal com es va acordar a l'assemblea, aquest any els esforços de l'ACSF s'han centrat a dur a terme la gravació de la pel·lícula de “La Passió de Sant Fructuós”. La gravació, inspirada en les actes martirials, s'ha dut a terme en diversos espais naturals i arqueològics de Tarragona i utilitzant recursos propis

de la recreació històrica i la dramatització. L'estrena del film es durà a terme el dia 19 de gener de 2025, al Teatre Tarragona. El film, produït per la nostra entitat, ha comptat amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tarragona / Patronat Municipal de Turisme de Tarragona, l'Arquebisbat de Tarragona, la Diputació de Tarragona l'Associació Projecte Phoenix i l'Associació de Reconstrucció Històrica Romana Septimani Seniores.

Fotos: Míriam Ramon

18, 19, 25 i 26 de maig de 2024: Tarraco Viva

L'ACSF va participar en les jornades de Tarraco Viva amb l'activitat «El conjunt Paleocristià del Francolí. Un itinerari de disset segles a través de tres espais». La necròpolis paleocristiana del Francolí és un dels pocs exemples a la península Ibèrica on conflueixen una extensa àrea d'enterraments, un conjunt de culte martirial i una basílica funerària. Una activitat que encaixava amb la temàtica del festival que en aquesta ocasió estava dedicada a «El Mediterrani a l'antiguitat, un mar de cultures,

trobades i conflictes». La visita guiada a la Necròpolis Paleocristiana (MNAT) i a les restes arqueològiques conservades al pàrquing del centre comercial Parc Central, va ser conduïda pel vicepresident de l'ACSF Andreu Muñoz Virgili, i en una de les jornades pel soci i expresident de l'ACSF Andreu Muñoz Melgar. L'activitat es va dur a terme dissabte 18 de maig: 10 h (cat) i 12 h (cast), diumenge 19 de maig: 10 h (cat) i 12 h (cast), dissabte 25 de maig: 10 h (cat) i 12 h (cast) i diumenge 26 de maig: 10 h (cat) i 12 h (cast).

Fotos: Míriam Ramon

5 d'octubre de 2024

A les 18:00 h, es va oferir una visita cultural per a tots els socis de l'ACSF a la capella de santa Tecla la Vella a càrrec d'Andreu Muñoz Melgar, director dels Museus Diocesans i delegat per a la Cultura de l'Arquebisbat de Tarragona. Seguidament, tots

Foto: Míriam Ramon

els socis assistents, es van dirigir al Museu Bíblic Tarraconense, on al jardí bíblic es va oferir un petit refrigeri i els qui ho van desitjar, van poder visitar el refugi antiaeri del subsòl del Museu. Va ser una bonica trobada de tots els socis per donar el tret de sortida al nou curs.

Foto: Míriam Ramon

Foto: Míriam Ramon

Foto: Arxiu ACSF

19 de desembre de 2024: La presidenta de l'Associació Cultural Sant Fructuós Imma Teixell Navarro i el director de la pel·lícula de "La Passió de Sant Fructuós", Andreu Muñoz Melgar, van presentar el projecte del film en roda de premsa al Seminari de Tarragona. Els presents van poder veure un *teaser* de la pel·lícula per tal d'anar obrint boca pel dia de l'estrena que tindrà lloc el proper 19 de gener al Teatre Tarragona.

Durant tot l'any

S'han fet diverses reunions de Junta Directiva de l'ACSF.

Per cloure aquesta memòria, voldria tenir un record molt especial per les sòcies de l'ACSF traspassades aquest any, la Sra. Aurora Cros i la Sra. Lluïsa Musté, sòcies molt participatives a totes les activitats

de l'ACSF i pel soci Mn. Miquel Barbarà, fundador i director durant molts anys del Cor i Orquestra dels Amics de la Catedral de Tarragona i que sempre ens va acompanyar a les representacions de "La Passió de Sant Fructuós" dirigint el cor i orquestra. Al cel siguin.

Foto: Santiago Grimau

In memoriam: Miquel Barbarà, soci fundador

Junta ACSF

El dilluns 25 del passat mes de novembre, ens deixava per passar a la casa del Pare, Mn. Miquel Barbarà i Anglès, un dels nostres socis fundadors.

Nascut a Almostrer, fill de Miquel i de Rosa, el dia 10 de juny de 1939, poble del que és fill predilecte. També és fill adoptiu de la ciutat de Tarragona que així el va reconèixer el dia 9 de setembre de 2005.

Miquel Barbarà va ingressar el 1953 al Seminari de Tarragona, on va cursar humanitats, filosofia i teologia. El 1961 va ser enviat a estudiar a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, resident al Col·legi Espanyol. Dos anys més tard, a la mateixa ciutat va ser ordenat diaca pel cardenal Albareda. A l'agost d'aquell mateix any marxa al seu poble, breument, per ser ordenat prevere pel Cardenal Benjamín de Arriba y Castro, amb qui va compartir molts moments durant la celebració del Concili Vaticà II. Ja prevere va tornar a Roma fins al 1967 per acabar a la Pontifícia Universitat Gregoriana les llicenciatures en Teologia (1964) i en Ciències Socials (1967). Després, i al llarg de la seva vida, van venir altres estudis, diferents activitats eclesials, nomenaments, publicacions... Però per a nosaltres sempre serà l'amic que dirigia el cor i l'orquestra dels Amics de la Catedral acompanyant a l'amfiteatre les nostres representacions de "La Passió de Sant Fructuós". Juntament, amb l'entranyable Mestre Joan Juncà dotaren de música pròpia "La Passió de Sant Fru-

tuós" i el seu paper en la fundació de l'Associació l'any 2000 fou molt important.

Tots el recordem com un home bo, de tracte agradable i conciliador, fidel a Jesús i marcat per l'esperit del Concili Vaticà II.

Al seu comiat, el dia 26 de novembre, amb la catedral plena de gom a gom, els membres de la Junta de l'ACSF que vam assistir, amb molts altres associats, vam poder copsar l'estimació que la ciutat li tenia i no cal dir els seus amics i familiars, entre els qui es trobaven, tot i que no per sang, la família que darrerament tenia al costat, en Juanjo i la Grace amb els seus fills.

Pels socis de la nostra entitat sempre serà aquell amic amb qui vam compartir tants àpats, viatges, oracions i representacions. Aquell bon conversador que sempre recordava que era fill de pagesos i que a l'igual que els seus íntims amics-familiars, el Lluís Aranda i la seva esposa Lluïsa, malgrat les contrarietats de la vida i la llarga malaltia dels darrers anys, mai no va perdre el somriure.

I acabem amb les mateixes paraules que vam dedicar fa dos anys al Lluís Aranda: Ara ja es troba gaudint de l'eternitat, i a nosaltres ens ha deixat una mica més petits i una mica orfes, però el seu record sempre perviurà.

Fotos: Arxiu ACSF

SANT FRUCTUOS
BISBE DE TARRACO
21 DE GENER

LA PASSIÓ DE SANT FRUCTUÓS 2024 —La pel·lícula—

Guió: Andreu Muñoz Melgar

Història inspirada en fets reals a partir d'un venerable document conegut com a "*Passio Fructuosi*", datat entre els segles III i IV. És la narració martirial més antiga de la península Ibèrica

PREÀMBUL

TÀRRACO
(PROVÍNCIA DE LA HISPÀNIA TARRACONENSE)
ANY DEL SENYOR DE 350

NARRADOR: No importa el nom d'aquest ancià clergue septuagenari que et parla. Només considero important lloar Déu per la llarga vida que m'ha concedit i per la immerescuda recompensa final de fer un últim servei a l'Església: preservar i difondre el testimoni dels nostres gloriosos màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi.

Han passat prop de cent anys d'aquell vint-i-u de gener de l'Any del Senyor de 259 quan el nostre bisbe i els dos diaques foren cremats vius a l'amfiteatre.

El meu avi, un oficial al servei del governador Emilià, fou testimoni directe de tot el que succeí. Abans de morir redactà una sòbria narració dels fets que fins al dia d'avui, cada vint-i-u de gener, els cristians de Tàrraco proclamem davant la tomba dels màrtirs al cementiri proper al riu *Tulcis*.

Com una relíquia que s'embolcalla amb fines teles brodades en or i que es custodia en un preciós cofre d'ivori, em sento cridat a embolcallar les venerables paraules d'aquella primera narració. Un nou text glorificarà encara més el testimoni dels màrtirs de Tàrraco i que el record del seu combat sigui conegut arreu del món.

Tot succeí a Tàrraco, l'any de Nostre Senyor de 259 durant el consolat d'Emilià i Bassus i l'imperi de Valerià i Gal·liè. Feia dos anys que Roma havia tornat a desfermar la ira contra els cristians. Els emperadors havien decretat edicte de persecució contra els caps visibles de l'Església. Les notícies que arribaven a la ciutat eren desoladores.

L'Estat havia procedit a tancar esglésies, confiscar cementiris i altres llocs de reunió. Desterraven bisbes, preveres i diaques a indrets vigilats. Senadors i cavallers cristians foren privats de la seva dignitat i dels seus béns. S'amenaçava amb pena de mort tothom qui desobeís aquestes ordres i organitzés o participés en reunions de culte prohibit. A Roma ja havia mort el papa Sixte amb els seus diaques i a Cartago el bisbe Cebrià havia estat decapitat.

En un ambient de crisi i d'inseguretat social la comunitat cristiana de Tàrraco es disposava a rebre la palma del martiri.

ESCENA I: A LA SEU DEL GOVERNADOR

TÀRRACO
(PROVÍNCIA DE LA HISPÀNIA CITERIOR)
ANY DEL SENYOR DE 259

PRÒCUL. Emilià, ja t'has pensat bé aquest judici?

EMILIÀ. Tu també, Pròcul, vols dissuadir-me de la meva decisió? Per tots els déus, és que també t'has fet cristià?

PRÒCUL. No diguis bajanades. Sempre t'he estat fidel, fins i tot en la religió... encara que em costa creure en la sinceritat de la teva devoció als déus.

EMILIÀ. D'acord, tens raó. Per a mi els déus són Roma, el poder, la força, el prestigi. Tots ells recobren unitat en la divina figura de l'emperador. I els cristians, en no venerar l'emperador com a déu, atempten contra aquesta unitat.

PRÒCUL. Amic Emilià, t'estàs fent vell, i com la majoria dels polítics que heu servit a l'exèrcit durant molts anys pretens exterminar els enemics de Roma en lloc de transformar-los en profit de l'Imperi... La dèria de

la unitat! La veritable unitat es troba a fer progressar les nostres estructures d'acord amb els temps que corren; però no amb cops d'estat, amb l'anarquia militar, amb emperadors que duren quatre dies, amb crisi als nostres camps i a les nostres ciutats, amb bàrbars que no troben resistència a les nostres fronteres... No, Emilià, no, Roma no pot governar el món amb les seves enyorances, amb els seus models envellits.

EMILIÀ. I què vols dir amb tot això?

PRÒCUL. Et vull dir que els cristians són una massa immensa de gent estesa per tot l'Imperi. Estan ficats a tot arreu. Recorda que a l'inici del seu imperi Valerià era considerat tot un benefactor dels cristians i casa seva n'era plena. Són de totes les classes socials. A casa teva —i perdona— tens l'exemple més clar. Com més se'ls persegueix, més es multipliquen. No creus que cal fer-los nostres? A mi tant se me'n dona tenir com a patró d'unitat la figura divinitzada de l'emperador o la creu d'un jueu!

EMILIÀ. Deixa de parlar així, Pròcul! Sembles un traïdor, i potser al final t'hauré de jutjar a tu en lloc del bisbe.

PRÒCUL. Emilià, a la meua edat res no em fa por, i menys tu. Ets amic meu i per això t'aconsello, encara que els bons consells sovint no agraden. Fructuós és molt popular a Tàrraco, no tan sols entre els cristians sinó també entre els qui no ho són. On no ha arribat la nostra política social ell ho ha aconseguit: ha donat menjar a moltes famílies de la nostra ciutat sense fer cas de la seva filiació, procedència o religió. El poble l'estima, Emilià, i això un bon governant no ho pot ignorar. Començarà a construir una cadena que el dia de demà lligarà el poder de Roma a Tàrraco per ensorrar-lo en un tres i no res.

EMILIÀ. Prou! He dit que prou! Fructuós haurà d'adorar l'emperador. Ell serà el responsable de la seva vida i de la dels seus acompanyants.

ESCENA II: L'ESTRATÈGIA

TÀRRACO

DIUMENGE, 16 DE GENER DE 259

AURELI. Estic molt preocupat, Fèlix; les coses no van bé. El governador ens ha ordenat per a aquesta nit la detenció de Fructuós, d'Auguri i d'Eulogi.

FÈLIX. La tempesta que s'albirava lluny no havia de trigar a abatré's sobre nosaltres. Roma, Cartago... També alguns mariners vinguts d'Egipte explicaven l'altre dia com les comunitats orientals eren sistemàticament perseguides. Diuen que els cristians d'Antioquia i Alexandria estan vivint moments terribles. Els judicis són ràpids i fulminants. Fins i tot han tancat els cementiris. No han respectat ni el més sagrat! Què farem ara?!

AURELI. No ho sé. De moment no em veig amb cor de comunicar res a Fructuós, tot i que ja es deu ensumar alguna cosa. És home intuïtiu, Fèlix! De moment és molt important que conservem la serenitat i que no esverem la nostra gent. El governador seguirà les instruccions de Roma. No tocaran les nostres famílies, aniran directament contra la nostra jerarquia, contra l'Església com a institució. Decapitaran els caps de la comunitat amb l'objectiu de desmembrar-nos.

FÈLIX. ¿Creus que podríem organitzar la fugida de Fructuós, dels diaques i dels preveres? Si no reaccionem correctament tindran les hores comptades. Fructuós és a casa seva amb Auguri i Eulogi. Si vols, jo mateix puc anar a trobar-los i faré que els condueixin a un lloc segur.

AURELI. Millor que no, Fèlix. Estic convençut que serà impossible de persuadir-los que fugin. Serà en la celebració eucarística d'avui que li plantejarem. Pel que fa als nostres preveres jo mateix els conduiré fora de la ciutat per tal que es reparteixin per diferents cases de camp de germans nostres.

FÈLIX. Vols que faci alguna cosa més?

AURELI. De moment no. Tot i que ho veig impossible, miraré de dissuadir el governador. Vull parlar amb els nostres germans Babiló i Migdoni. La influència i la confiança que tenen amb Emilià podrien salvar-los.

[De sobte, entren Babiló i Migdoni]

BABILÓ. No Aureli, no ha servit la nostra confiança ni la nostra influència amb Emilià.

MIGDONI. Tan bon punt vam assabentar-nos de la seva ordre, vam decidir actuar. Júlia també pregà el seu pare que no anés en contra d'ells, però... no ha servit de res! Pobra noia, ha sortit de palau desesperada. Les coses que ha sentit per part del seu pare li deuen haver fet un mal extraordinari. Fins i tot el mateix conseller Pròcul ha hagut d'intervenir per tal d'asserenar-lo.

BABILÓ. Aureli, Fèlix, aneu amb compte! Aquesta vegada la situació està molt complicada. Ni la confiança que us té Emilià ni els vostres uniformes no us podran salvar si interferiu en la seva voluntat. Ja sabeu com estan les coses a la ciutat. Sectors propers als estaments religiosos s'han passejat a primeres hores del matí per la ciutat proferint crits i omplint les parets de pintades culpant els cristians de totes les desgràcies naturals i de la crisi en què estem immersos. Emilià està molt pressionat.

MIGDONI. I per si no fos prou, també avui han arribat greus notícies de Roma. Es tem que hordes franques novament hagin trencat la frontera del Rin i es desplacin cap a les terres del sud.

BABILÓ. Roma envia instruccions per preparar plans de defensa a les ciutats amenaçades. Tàrraco n'és una. Per tant, si heu d'actuar, feu-ho ràpidament, però us prego que tingueu molta prudència.

AURELI. D'acord. Ara el millor que podem fer és marxar i confiar que tot surti bé.

ESCENA III: A LA DOMUS

AGNÈS. Que n'és d'acollidora la casa de Fructuós... Com la teva Cornèlia!

CORNÈLIA. Gràcies, Agnès. Ara, pots ben creure que Aureli n'és l'únic responsable. És molt primmirat per la casa i sensible pel món que l'envolta, per les seves coses. El seu caràcter fort, rude i disciplinat oculta un cor tendre capaç de commoure's pels més insignificants detalls de la vida. Darrere del soldat es troba l'infant.

AGNÈS. És gratificant sentir que encara existeix espai per a la tendresa en un època tan difícil com la que ens toca viure, Cornèlia. Alguna cosa està passant dins la nostra societat. No sé si és una malaltia o el símptoma d'un món que inevitablement canvia. Sigui com sigui, espero un futur millor per als nostres fills.

CORNÈLIA. Ai, els nostres fills! Moltes vegades m'he parat a pensar si realment valia la pena tenir-los per deixar-los en un món com aquest on regna tanta intolerància, on la diversitat es converteix en diferència i la llibertat està sotmesa a la uniformitat d'un poder absolut. M'assalten tants temors!... Imaginar que puguin patir, que la desgràcia s'apoderi d'ells... Però després penso que, d'alguna manera, som instruments de Déu, canalitzadors del seu poder de transmetre el preciós do de la vida, i tot ho relativitzo. Si al final la vida serveix per a transformar la pròpia vida, res no es pot perdre. Tot el que emana de Déu ha de ser recuperat per Déu. Just és, doncs, que definitivament apostem per l'esperança.

AGNÈS. Vull pensar que això és així. No en va aquesta és una part de la nostra fe, però quan veig incidents com els d'aquest matí tremolo només de pensar si seré capaç de resistir la pressió de la por. T'has assabentat de més coses?

CORNÈLIA. Sí. Pel que es veu un dels escamots que passejava per la ciutat volia entrar a casa de Licini i Llivia. Per sort uns soldats han sortit en la seva defensa.

[De sobte, entra esverada Júlia, la filla del governador Emilià]

JÚLIA. Agnès, Cornèlia!... Agnès, Cornèlia!

CORNÈLIA. Què et passa, Júlia? Tranquil·litza't, respira!

JÚLIA. El que us he de dir destrossarà els vostres cors. El meu pare ha ordenat que aquesta nit detinguin Fructuós, Auguri i Eulogi. Farà que abjurin de la seva fe i adorin l'emperador, cosa que ells no consentiran, i això... això serà la seva sentència!

AGNÈS. Què dius ara, Júlia? Has intentat dissuadir-lo?

JÚLIA. I tant! No tan sols jo, també Babiló i Migdoni, i no ha servit de res. Només ha servit perquè s'irrités més. Ha dit que menysprea que casa seva sigui un niu infecte de cristians.

CORNÈLIA. Ho sap Aureli?

JÚLIA. Sí. Me l'he trobat quan venia cap aquí.

CORNÈLIA. És estrany. No m'havia comentat res de tot això.

JÚLIA. No haurà tingut temps de fer-ho. Fa poc s'ha trobat amb Fèlix, amb Babiló i amb Migdoni. Pel que es veu han elaborat una estratègia per fer fugir els preveres de la ciutat. Creuen que Fructuós, Auguri i Eulogi no cediran a aquesta pretensió. Pensen pressionar-lo ara en la celebració de la missa.

AGNÈS. Espero que ho aconseguixin. Però, de moment, hem de guardar silenci. La comunitat no ha de trobar un ambient de preocupació en aquests moments. Deixem que Aureli i els altres intentin fer el possible per salvar-los.

[Comença a entrar la comunitat]

ESCENA IV: L'EUCARISTIA

FRUCTUÓS. Pau a tots vosaltres, germans. Sigueu benvinguts i lloat sigui el Senyor!... [Tot seguit saluda i beneeix la comunitat. Acabada la salutació s'adreça cap a la taula-altar, acompanyat dels seus diaques. Aureli, preocupat, interromp la celebració]

AURELI. Fructuós, els preveres no han vingut perquè...

FRUCTUÓS. No cal que continuï. Sé prou bé per què els nostres germans preveres no són aquí. Però ara és moment de glorificar Déu, i això és el més important.

FRUCTUÓS. La pau del Crist sigui sempre amb tots vosaltres.

TOTS. I amb el teu esperit.

FRUCTUÓS. Germans meus ja sabeu que la paraula de Déu, sovint, ens parla de persecucions, del desafiament humà contra la voluntat de Déu. Les vostres mirades no poden amagar la realitat dolorosa que pesa sobre mi i els meus germans Auguri i Eulogi. [Mirant Aureli] Tots sabeu prou bé que aquesta serà la nostra darrera eucaristia. Però això no ha d'amoïnar la vostra ànima. L'ha de reconfortar. Li ha de donar un sentit esperançador. Tots nosaltres som persones efímeres com les coses que ens envolten, però la nostra ànima, la nostra fe, el nostre Déu, són eterns. Aquesta és la revelació a la qual humilment hem de fer honor.

[Fructuós, visiblement emocionat, s'aixeca de la càtedra i continua la seva al·locució]

Ja fa quatre mesos, quan va morir el meu amic i bisbe de Cartago, Cebrià, vaig entendre que la seva actitud era la d'un home de fe, de fermes convenciments. Ell, que va recriminar a molts bisbes la seva actitud covarda en acceptar adorar els ídols per no patir martiri, va demostrar que en les seves recriminacions hi havia un fonament veritable, una raó profunda. Per això, germans meus, en el nostre cas també s'imposa la nostra convicció, la nostra creença, la nostra pròpia victòria sobre la lluita interior. No cerqueu apartar-la. En aquest cas no hi ha lloc per a la covardia. No hem de mirar amb els ulls del cos sinó amb els ulls de l'esperit. Qui perdi la vida per mi la guanyarà al cel, va dir Jesús, i tot just això és el que ens ha d'ennobrir.

N'hem d'estar orgullosos. Com els tres hebreus al forn de Babilònia, el nostre foc també serà purificador i per sobre d'ell s'alçaran flames de victòria que il·luminaran amb l'exemple el camí de la fe d'aquells que vinguin darrere nostre. Com els apòstols, la nostra comunitat viu en aquest temps moments dolorosos junt amb la resta de l'Església universal. Però us dic que acabarà veient la pau dintre seu, perquè contra la voluntat de Déu no hi ha desafiaments humans que prevalguin. Així sigui.

FRUCTUÓS. Germans, que aquest nostre comiat sigui un himne de joia i d'esperança; que sigui un comiat transitori per a poder retrobar-nos un dia al paradís celestial.

AURELI. Fructuós, entenem la vostra actitud i el vostre exemple ens reconforta. Si la vostra voluntat és aquesta, l'acceptarem amb dolor i resignació. El nostre esperit i el nostre ànim estarà amb vosaltres tota la vida.

FRUCTUÓS. Ho sabem germà.

ESCENA V: L'ARREST

AUGURI. Fructuós, l'arxiu resta ja actualitzat i les instruccions, escrites. També les cartes arribades de Cartago i Roma ja estan registrades i guardades.

FRUCTUÓS. Espero que aquesta correspondència serveixi per mantenir en la unitat la nostra Església hispana i donar-li cohesió en comunió amb les altres Esglésies del món. És tan important que mantinguem una mateixa fe, uns únics principis dogmàtics. Crist va voler que tots fóssim u. Per això tan perillós com la persecució pot ser la divisió interna. L'Església ha de demostrar més que mai una gran fermesa disciplinar, una gran capacitat de diàleg intern i una gran caritat per il·luminar sense exclusions totes les ànimes enamorades de Jesucrist.

EULOGI. Fructuós, ja està acabada la carta al bisbe de Caesaraugusta. Només em resta posar-li el segell.

FRUCTUÓS. Amics meus, no us puc amagar que una por immensa s'apodera de mi en aquests moments. Suposo que a vosaltres us deu passar el mateix. Malgrat tot, hem de ser forts. Crist va passar per tot això abans que nosaltres; per tant el camí està fressat. Preguem ara al Pare perquè la nostra hora s'acosta.

[Truquen a la porta]

AURELI. Vine, que el governador et reclama amb els teus diaques.

FRUCTUÓS. Anem, permeteu-me, però, que em calci.

MÀXIM. Calça't, si ho vols.

ESCENA VI: LA PRESÓ

[Els màrtirs entren al corredor de la presó conduïts pels beneficiaris]

PRESONER 1: Fructuós! No afluixis, resisteix!

PRESONER 2: No sabeu el que us espera! Ho teniu magre! Ja, ja ja!

[Entren a la cel·la]

AURELI. No sé quants dies us retindran aquí. Potser una tarda, un dia, una setmana... ves a saber. Sigui com sigui hem pogut aconseguir que us permetin rebre visites. Després Agnès, Cornèlia i Fèlix us portaran menjar i les vostres pertinences. També us portaran pa i vi perquè pugueu celebrar.

FRUCTUÓS. Gràcies, fill, per les vostres consideracions. Sense vosaltres...

AURELI. No cal que diguis res. Vosaltres us mereixeu tot això i més. Ara he de marxar, germans. El governador m'espera.

FRUCTUÓS. Ves-te'n en pau.

[Després d'uns moments entren a la cel·la guàrdies amb un presoner que llancen violentament a terra]

EULOGI. Déu meu! Si és Rogacià!

ROGACIÀ. Eulogi, Auguri, Fructuós, vosaltres aquí?. És clar! Maleït imperi. Fins quan trepitjaran la veritat! Fins quan caldrà vessar sang innocent per mantenir l'exercici despòtic del poder!

FRUCTUÓS. Rogacià, tranquil·litza't! Que el teu cor no emmalalteixi d'odi: series com ells! Explica'ns què hi fas, aquí. Feia una setmana que no sabíem res de tu.

ROGACIÀ. Dimarts passat, després dels jocs de l'amfiteatre, em vaig quedar amb els altres esclaus recollint els envelats. En acabar, vam estar parlant de la nostra situació i de l'explotació a què ens sotmeten. Un dels nostres ens va denunciar, i tot just quan passava vora el Fòrum em van detenir i he estat condemnat a mort. Lluny passava Aureli, però no em vaig atrevir a cridar-lo per por de no comprometre'l. Ara m'han traslladat en aquest lloc, perquè aquí tanquen els qui han de morir aviat. Només et demano una cosa: bateja'm, Fructuós! Fa temps que t'ho volia demanar, però no m'havia decidit. És el que més desitjo i necessito en aquests moments.

FRUCTUÓS. Ah! vell filòsof, ja veig que has vençut les teves pors.

ROGACIÀ. No totes, però finalment he entès que la fe no és únicament un antídote per a combatre el buit existencial que gravita sobre les nostres vides o el bàlsam que apaivaga la sensació vertiginosa de qui tem la mort. No, n'estic segur! No crec per necessitat! Com aquell que no pot renunciar a les veritats físiques que contempen els seus ulls, la meva ànima ja no pot renunciar contemplar aquella realitat de la qual tot parteix i en la qual tot culmina. No hi ha veritat més absoluta: Déu és l'autèntic *logos* des del qual tot recobra sentit. Tota la grandesa i infinitud del cosmos no pot ser més que l'expressió perfecta del seu poder. Fructuós, de cor necessito purificar-me amb l'aigua de la vida. Sé que no queda massa temps i vull estar preparat per escometre tan feliç viatge.

FRUCTUÓS. Així ho farem Rogacià.

TÀRRACO
DILLUNS, 17 DE GENER DE 259

POL·LENCI. Cristians, teniu visita!

[Entren a la cel·la diversos membres de la comunitat cristiana]

AGNÈS. Com us trobeu? Ja us tracten bé?

FRUCTUÓS. Sí, Agnès, millor del que esperàvem.

JÚLIA. Gràcies a Déu. Temíem que us haguessin torturat. No em trec del cap l'horror que han viscut altres germans detinguts en altres ciutats!

FÈLIX. Rogacià! Fa poc que ens hem assabentat que eres aquí. Que ha passat?

ROGACIÀ. Sí, Fèlix, soc aquí condemnat a mort per haver-nos traït un dels nostres quan fèiem una reunió d'esclaus. L'Estat sempre ha tingut por als esclaus i a les seves revoltes. Ara volen donar una lliçó exemplar i a mi m'ha tocat rebre.

[Fructuós es dirigeix a la comunitat]

FRUCTUÓS. Una forta convicció ha portat Rogacià a demanar-me el seu baptisme. Que el signe purificador de l'aigua renovi el seu esperit en l'hora extrema del seu testimoniatge. Per això el nostre germà, de qui

em consta que està preparat i adoctrinat, mitjançant la catequesi, en la fe de Jesucrist que tots professem, avui rebrà el baptisme. Us demano que us col·loqueu al seu voltant per a acompanyar aquest nou fill de l'Església. Agnès, dona l'aigua a Auguri i l'oli que m'heu portat a Eulogi. [Auguri i Eulogi s'apropen a Fructuós] I tu, Rogacià, mira cap a occident, indret de la posta, que és signe de la mort. Ara, renuncia al maligne!

ROGACIÀ. [Escup i mira cap a terra] Renuncio a tu, Satanàs, a tota la teva pompa i a totes les teves obres!

FRUCTUÓS. Rogacià, ¡Que fugi de tu tot esperit maligne! [L'ungeix al front] I ara gira't cap a orient, signe del Senyor ressuscitat, que és la vida. Rogacià, creus en Déu totpoderós?

ROGACIÀ. [Amb els braços estesos en forma d'orant] Hi crec! [Fructuós aboca aigua sobre el seu cap]

FRUCTUÓS. Creus en Jesucrist, el Fill de Déu, que va néixer per l'Esperit Sant de la Verge Maria, que fou crucificat en els dies de Ponç Pilat, va morir i fou sepultat, ressuscità al tercer dia, viu d'entre els morts, va pujar al cel, està assegut a la dreta del Pare, vindrà a jutjar els vius i els morts?

ROGACIÀ. Hi crec! [Fructuós aboca aigua sobre el seu cap]

FRUCTUÓS. Creus en l'Esperit Sant i en la santa Església i en la resurrecció de la carn?

ROGACIÀ. Hi crec! [Fructuós aboca aigua sobre el seu cap]

FRUCTUÓS. [Ungeix el front fent el senyal de la creu a Rogacià] Rogacià, jo t'ungeixo amb l'oli sant en nom de Jesucrist. Ara, els *sponsors* eixugueu-li el cap.

[Fèlix i Agnès eixuguen el cap a Rogacià. Fructuós li fa l'abraçada de la pau i li imposa la ma al cap]

FRUCTUÓS. Oh, Pare, fes davallar sobre Rogacià la força del teu Esperit i confirma'l en la fe [Fructuós li ungeix amb l'oli sagrat]. Jo t'ungeixo amb l'oli en el Senyor, el Pare totpoderós, i en Jesucrist i en l'Esperit Sant. El Senyor sigui amb tu.

ROGACIÀ. I amb el teu esperit. Gràcies, Fructuós. Gràcies a tots. Ara realment em sento reconfortat i feliç.

AURELI. Germans, el temps de les visites ja s'ha acabat. I tu, Rogacià, m'has d'acompanyar.

[Fructuós i Rogacià s'acomiaten fraternalment]

ROGACIÀ. Fructuós, beneeix aquest fill teu. Estic segur i crec fermament que ens tornarem a veure gaudint del refrigeri etern.

ESCENA VII: EL JUDICI

NARRADOR. Els màrtirs a la presó s'hi passaren sis dies. I el divendres, vint-i-u de gener, els en van treure per tal de ser interrogats.

TÀRRACO

DIVENDRES, 21 DE GENER DE 259

AURELI: Emilià, els presoners són a l'avantsala!

EMILIÀ: Que comparegui Fructuós, que comparegui Auguri, que comparegui Eulogi.

AURELI: Són aquí!

EMILIÀ: Saps què han manat els emperadors?

FRUCTUÓS: No ho sé, què han manat: jo soc cristià.

EMILIÀ: Han manat donar culte als déus.

FRUCTUÓS: Jo adoro l'únic Déu que ha fet el cel, la terra, el mar, i tot el que contenen.

EMILIÀ: Saps que hi ha déus?

FRUCTUÓS: No ho sé.

EMILIÀ: Ho sabràs després.

EMILIÀ: ¡Quan no es dona culte als déus ni s'adoren les estàtues dels emperadors, homes com aquests són de qui es fa cas, aquests són els temuts, aquests són els adorats!

EMILIÀ: No facis cas de les paraules de Fructuós.

AUGURI: Jo adoro Déu omnipotent.

EMILIÀ: Tu també adores Fructuós?

EULOGI: Jo no adoro Fructuós sinó Aquell que Fructuós adora.

EMILIÀ: Ets bisbe, tu?

FRUCTUÓS: Ho soc!

EMILIÀ: Ho fores! Que siguin cremats vius.

ESCENA VIII: CAMÍ CAP A L'AMFITEATRE

NARRADOR: I mentre Fructuós, amb els seus diaques, era conduït a l'amfiteatre, el poble començà a dol-dre's del bisbe Fructuós, pel gran amor que li tenien no tan sols els germans sinó també els pagans, ja que Fructuós era tal com l'Esperit Sant, per boca de l'apòstol sant Pau, vas d'elecció i mestre dels pagans, havia manifestat que calia que fos un bisbe.

CORNÈLIA: Beu aquest vi mesclat amb herbes. T'ajudarà a resistir aquests dolorosos moments.

FRUCTUÓS: Encara no és hora de trencar el dejuni.

ESCENA IX: EL MARTIRI

[Arribats a la porta de l'amfiteatre, Augustal s'agenolla davant de Fructuós]

AUGUSTAL: Si us plau, Fructuós deixa'm que et descalci. Serà el darrer servei que et faig.

FRUCTUÓS: Deixa-ho, fill, jo mateix em descalço.

[A continuació Fèlix s'apropa a Fructuós]

FÈLIX: Fructuós el meu cor està ben trist, però veig Déu tan a prop teu que tinc necessitat de demanar-te que preguis per mi en aquesta hora.

FRUCTUÓS: He de portar en el pensament l'Església catòlica, de l'orient a l'occident.

FRUCTUÓS: Mai més no us mancarà pastor. I l'amor i la promesa del Senyor ja no podran fallir, ni en aquest món ni en l'altre. Perquè això que esteu veient és feblesa d'una hora.

NARRADOR: Oh màrtirs benaurats, provats al foc com l'or preciós, revestits amb la cuirassa de la fe i l'elm de la salvació,

NARRADOR I VERGES: coronats amb la diadema reial [...]

VERGES: [...] i la corona immarcescible per haver trepitjat el cap del diable. Oh màrtirs benaurats que meresquen una digna estada al cel, i ara estan a la dreta de Crist, beneint Déu Pare Omnipotent, i Jesucrist, el seu Fill, i l'Esperit Sant. Amén.

ESCENA X: L'ENTERRAMENT

TÀRRACO
(PROVÍNCIA DE LA HISPÀNIA TARRACONENSE)
ANY DEL SENYOR DE 350

NARRADOR: Quan caigué la nit, els germans van córrer cap a l'amfiteatre fent memòria de la seva fe i del seu combat. Portaven vi per apagar els cossos mig cremats. Després transportaren les restes per ser enterrades al cementiri prop del riu *Tulcis*.

Després de la persecució vingueren quaranta anys de pau. La comunitat de Tàrraco continuà creixent fins que l'any 303 es desfermà la persecució decretada pels emperadors Dioclecià i Maximià. Jo era jove i encara recordo el rostre de preocupació dels meus pares.

Moltes foren les víctimes a Hispània: la jove Eulàlia a Emèrita Augusta, els germans Aciscle i Victòria a Corduba, els nens Just i Pastor a Complutum, Vicenç a Valentia, Fèlix a Gerunda, Cugat a Barcino i tants altres que mai no hem oblidat.

Avui, després de cinquanta anys d'haver assolit la pau i la protecció de l'Església gràcies a la magnanimitat de l'emperador Constantí, un magnífic altar s'aixeca sobre la tomba dels màrtirs com un veritable trofeu de la nostra fe.

Espero que en els segles venidors el record dels màrtirs de Tàrraco estigui tan present com jo el tinc en el meu cor.

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

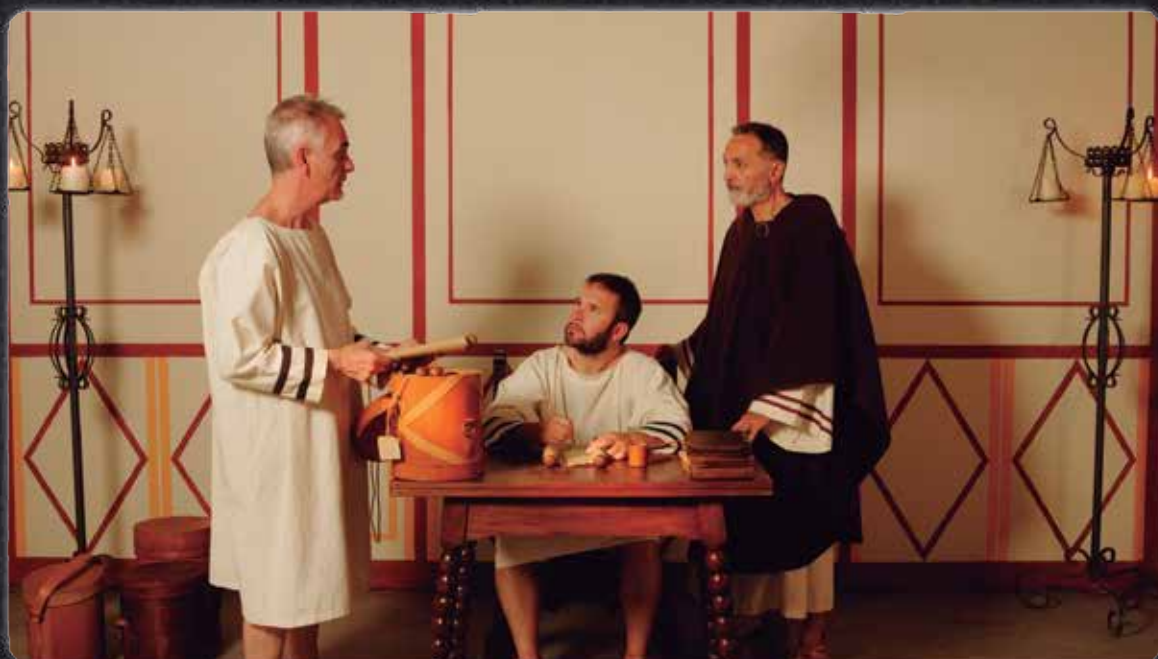
FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

00

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

FILM 200-6

200-6 FRAME

FILM 200-6

FRAME

L'entrevista

Rafael Muñoz Melgar

Director de l'Anuari de l'ACSF

Conversa amb Pere Navarro Gómez

Em trobo amb ell al Campus Catalunya de la URV, la seva segona casa i sovint la primera. De lluny estant em somriu tot i que arribo una mica tard a l'entrevista.

Aquest cambrilenc, doctor en Filologia Catalana i Llicenciat en Ciències Religioses va néixer fa 66 anys al barri de l'Estació de la vila marinera, amb arrels paternes a Tivissa i maternes a Almeria. És com aquells diamants als que l'ull humà només pot visualitzar algunes de les seves múltiples facetes. Home polièdric perquè és una persona humana i sap que

fora de la Universitat també hi ha vida, canta a la Coral Verge del Camí des de fa més de cinquanta anys, ha participat en els balls parlats de *Dames i Vells* de Tarragona i actualment en el de *Vileros i Mariners*, de Cambrils. Col·labora amb la parròquia, amb l'Associació Cultural Sant Fructuós...

Però, Pere és sobretot un cristià enamorat de Jesucrist i de l'Evangelí que l'han fet portador dels seus valors: l'honestat, la sinceritat, l'amistat...

Comencem la conversa en un despatx del Departament de Filologia Catalana de la URV.

Fotos: Rafa Muñoz

Quant i per què vas entrar a l'Associació?

P.- No em recordo quan vaig entrar. Fa molts anys. Hauria de mirar, no sé si tinc el número 30 de soci, en tot cas vaig ser dels primers. Vaig entrar perquè el teu germà, l'Andreu, que ens coneixíem perquè en temps de l'Arquebisbe Torrella havíem format part de no sé quin consell diocesà. Érem dues criatures; bé, ell era més criatura que jo, però ja apuntava maneres. I com que ens coneixíem d'això, quan es va crear l'Associació, ell va pensar que jo hi havia de formar part i ell va ser qui em va introduir. Alguna vegada ja ho he explicat, va ser molt bonic perquè és com si es repetís la història dels dos germans apòstols, Andreu i Pere, que el primer que coneix a Jesús és l' Andreu, i Andreu li diu al seu germà Pere que hi vagi i el conegui. A mi m'ha passat el mateix amb sant Fructuós, sant Auguri i sant Eulogi a través de l'Andreu Muñoz.

Durant molts anys vas accomplir una funció en les representacions de "La Passió". Jo diria que essencial i molt difícil. Podríem dir que es tractava de convertir a uns aficionats novells i inexperts en actors i actrius d'una certa qualitat per poder-los dirigir amb garanties d'èxit. Què destacaries d'aquesta experiència?

P.- Això de que és essencial o no... Jo vaig començar amb aquest servei de direcció artística per una qüestió molt simple, perquè com que la majoria de gent que representava els personatges de "La Passió" eren de Sant Pere i Sant Pau, molts dels quals tenien com a llengua materna el castellà i la dicció catalana costava una mica, jo vaig entrar per això.

En principi, jo vaig entrar només per la dicció, però finalment va sortir el que va sortir. Què en destacaria? En principi, algunes enrabiades, perquè quan assajàvem sobretot a l'amfiteatre, que tothom teníem els nervis a flor de pell, ens despistàvem i em posava més nerviós del compte... Però jo he après moltes coses! Pensa que la primera vegada que vaig dirigir els assajos i es va fer la representació de "La Passió" a l'amfiteatre, vaig acabar plorant com una Magdalena. I vaig pensar: bé, ara ja em puc morir! El primer any va ser una cosa molt intensa. Després, la cosa ja sabies com anava, però aquell primer any, veure aquelles flames al mateix lloc, a pocs metres, on es van encendre l'any 259, per mi va ser una sacsejada molt forta. He d'agrair a l'Associació Cultural Sant Fructuós i al teu germà, que em fessin participar d'aquesta experiència, perquè des d'aquell moment els màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi m'acom-

panyen. Tinc una macro icona pintada per la Goretti Rion a casa meva. Forma part de la meva vida intrínseca, ja no els puc separar de la meva vida.

Després d'aquesta experiència, en vas tenir una altra, la darrera a l'associació, com a part d'aquest protagonisme que tenim tots. Interpretes un personatge, "el narrador", en la pel·lícula que —quan surti aquest anuari— segurament ja l'hauem vista o estarem a punt de veure-la en el Teatre Tarragona. Com es veuen les actes des de la perspectiva del qui les escriu? O, si vols, com ho veus també com a actor i no com a director? Més com a protagonista.

P.- Mira, l'altre dia ho explicava a la Míriam Ramon i també al teu germà Andreu. Jo només he fet cas a la persona que em va dir "fes això i fes allò". Vull dir que, en principi, també hi ha una altra imatge, en aquest cas, també bíblica, d'aquell fang a les mans del terrisser. A vegades m'ha tocat fer de terrisser a mi. Quan jo he dirigit m'ha tocat fer de terrisser. Però ara m'ha tocat ser fang. I també m'agrada ser fang. M'agrada ser fang! Fa 42 anys que soc professor i em toca manar a l'aula, dirigir a l'aula. M'agrada, eh? Però també m'agrada que em diguin: Pere, fes això!, Pere, fes allò! També m'agrada ser manat. Penso que hem de saber estar als dos costats, a les dues cares de la moneda. I el fet que se'm demanés de fer de narrador, la veritat ha sigut tornar, altra vegada, a immernir-me en "La Passió" d'una manera diferent, perquè aquesta et quedarà per tota la vida. I he d'agrair moltíssim que se'm demanés fer aquest paper, perquè és un paper anecdòtic, perquè en el cas de "La Passió" no existeix. Però que comenci la pel·lícula ell i l'acabi ell ...és una cosa molt gran per a mi!

L'Associació Cultural Sant Fructuós no és una associació canònica, per tant no és una institució de l'Església. No ho hem volgut ser mai. Però malgrat això és indubtable que està farcida de valors cristians. Creus que això és important? És important per a tu?

P.- És important per a mi i penso que és important per a la ciutat i per al món. Sempre he pensat que hem de tornar a fer una mirada cap a les primeres comunitats i tornar a buscar com vivia aquella gent. I penso que ens hem de emmirallar amb aquella situació, perquè eren pocs, eren molt pocs, i vivien entremig d'una societat que els era adversa. És el que estem vivint ara. Venim d'uns segles on l'Església triomfant no era al cel, sinó que era la terra. I

penso que això de pensar que l'Església triomfant era la terra, era un error. Totes les parafernàlies, vestimentes, litúrgies, que no hi estic en contra eh, així ho demostraven, i ara aquesta realitat nostra ens fa tocar de peus a terra. Penso que l'Associació fa un paper important perquè posa en valor una realitat històrica de la nostra ciutat de Tarragona, que fa segles que va esdevenir, però que ara tornem a estar, si fa o no fa, en una situació similar. No tenim cap prohibició, per ara, però sí que tenim molts ímputs que ens despisten molt i que potser no ens deixen viure aquests valors cristians com realment ens agradaria. Ens toca nedar contra corrent i a vegades això es fa molt pesat. Compartir amb la gent de l'Associació uns mateixos objectius, amb uns mateixos valors cristians, ajuda a sentir-te més fort. El fet que Fructuós, Auguri i Eulogi davant del governador confessessin que eren cristians i que ells estaven convençuts del seu cristianisme i que per tant no donarien el braç a tòrcer, em fa pensar que a mi em toca, en aquest segle XXI, intentar també no donar el braç a tòrcer i és el que en principi intento fer. Jo he rebut moltes bufetades per part de tothom. Quan jo era a *Dames i Vells*, rebia bufetades de l'Església i dintre de *Dames i Vells* rebia bufetades perquè jo era de l'església. Jo no m'he amagat mai de ser cristià i el fet de pensar en els nostres tres sants màrtirs tarragonins també m'hi ajuda. I penso que em fa ser valent dintre d'aquesta societat que en principi ens és adversa.

Tenim gent no cristiana, com a mínim no practicant, o alguns no creients. Tu creus que aquesta gent està aquí per alguna cosa més que per la qüestió merament cultural? Al fil del que tu em deies d'aquests valors de la societat que s'estan perdent o que s'han perdut en molts casos.

P.- Encara que hi hagi gent que no sigui creient, pel fet d'haver nascut aquí estan impregnats dels valors cristians: no mataràs, no robaràs, no diràs falsos testimonis. Això és cristià. I són les lleis que estan vigents avui. Són lleis cristianes. Això va venir a canviar "l'ull per ull i la dent per la dent". Encara que un es confessi no cristià, aquests valors humans són cristians. Els cristians no tenim unes ales enganxades a l'esquena i la corona enganxada al cap amb dues xinxetes darrere el clatell. Som persones de carn i ossos. Ara potser canvio el rumb. Aquesta gent que diu que és no creient participa d'uns valors que també són meus. Però jo no penso que perquè som cristians jo soc més que aquella persona. Aquella persona és tan persona com jo i comparteix els mateixos objectius i els mateixos valors encara que no es confessi cristiana. A mi m'és igual perquè pot passar amb l'altra part: que hi hagi gent que es consideri i que vagi de molt cristiana per la vida, però que aquests valors no els tingui. Per tant, jo puc compartir aquests valors cristians amb una persona no creient més que amb una persona creient. I això em fa sentir molt a gust i em fa sentir molt humà i em fa sentir de tocar amb els peus a terra.

Finalment, si vols, pots respondre a aquella pregunta que no t'he fet i que t'hauria d'haver fet?

P.- No sé quina pregunta em podries fer, però el que sí que et puc dir és que jo no seria avui qui sóc si no hi hagués hagut una Associació Cultural Sant Fructuós. Això sí que t'ho puc dir. Perquè m'estimo els màrtirs moltíssim.

Doncs Pere, moltíssimes gràcies!

P.- A tu.

Sant Fructuós i Santiago Padrós

Joan-Andreu Torres Sabaté

El context de l'obra

Santuari de la Mare de Déu del Loreto (1963).
Muntanya del Loreto, al nord-est del nucli urbà.
Arquitecte: Joan Zaragoza Albí (1912-2006).
Vitralls de la portalada principal i interiors.

El Santuari va tenir una llarga gestió, en confiar-se el finançament de les obres a campanyes de donacions públiques. Atès que la Verge és patrona de l'aviació, el disseny del temple recorda un hangar i el campanar, la torre de senyals. Santiago Padrós era en el cim de la seva fama, després de la gran cúpula de la Basílica del "Valle de los Caídos", que considerava la seva obra més important, tal com ho va expressar en una entrevista concedida al «Diario Español» aquell mateix any.

Les intervencions formen tres agrupacions: l'absis, les finestres de la nau i el vitrall de la façana.

A l'absis, després d'un mur diafragma revestit amb tesselles dibuixant un cel estrellat, hi ha el vitrall dels àngels envoltant la Maredeu, segons la tradició del miracle de Loreto.

En els panys que formen les arcades catenàries de suport de l'estructura, quatre finestres per banda d'arc com el de l'estructura, amb vitralls que representen escenes i simbologia bíbliques. Són dissenys estilitzats de grandíssima simplicitat, explícits i elegants.

A la portalada, el vitrall més gran de tots, de 7 metres d'altura, representa tres sants relacionats amb la ciutat: sant Pau al centre, i als costats sant Fructuós i santa Tecla. Les proporcions són molt estretes i altes, properes a l'art gòtic, constant a l'arquitectura sacra.

L'artista

Neix a Terrassa el 4 de juny de 1918, on va cursar els seus primers estudis a les Escoles Pies i on va rebre una sòlida formació que va marcar el seu estil artístic. A l'Institut de Terrassa va cursar els seus estudis de Secundària, on va rebre classes de dibuix de l'escultor Carlos Armiño Gómez, qui el va animar a descobrir la seva sensibilitat artística i el va aju-

dar a entrar en contacte amb l'Escola paisatgística d'Olot. Va realitzar els estudis superiors a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, alternant-los assistint a les aules de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, situada a la Lonja de Barcelona.

Als 25 anys va obtenir una beca de la Fundació Alexander von Humboldt per assistir a classes de l'Escola Kronenburg, dirigida pel pintor Werner Peiner. Anys de la seva formació definitiva aprenent en els tallers dels escultors Georg Kolbe i Arno Brecker i Joseph Thorak a Múnic.

El 1947 comença el seu interès pels mosaics i passa una temporada a Venècia, Roma i Ravenna, on es troben els millors mosaics d'Europa.

Va ser decisiva en ell la influència estètica noucentista d'Eugeni d'Ors, qui li va adreçar elogis al cercle dels seus fidels seguidors.

Obre el seu estudi a la ciutat de Terrassa, tenint una etapa de gran activitat per comandes que li arriben de tot el país, especialment de les esglésies en construcció a causa de les destrosses de la Guerra

Foto: Joan -Andreu Torres

Civil Espanyola. Les creixents comandes l'animaran a obrir una fàbrica de vidre (Regio Pistrina) a Molins de Rei, seguint l'estil de Murano.

El 2 de maig de 1971 va morir en tràgic accident de carretera al Vendrell. Tanmateix, malgrat haver mort en una edat prou jove, 53 anys, ens ha deixat una extensa relació de treballs i obres com la que comentem de sant Fructuós al Santuari de Nostra Senyora del Loreto.

L'obra: El vitrall de sant Fructuós

Santiago Padrós ens ha deixat unes quantes obres a la nostra ciutat i comarques tarragonines. Algunes les podem gaudir tot passejant per la ciutat com els Signes del Zodíac i els Mitjans de Transport a l'edifici de la Rambla Nova cantonada Pare Palau, a l'antiga fàbrica Loste (actualment seu de la Creu Roja); altres dintre d'edificis com els vitralls i mosaics de tesselles del col·legi Vedruna Sagrat Cor o la Representació d'Àngels al soterrani de la Direcció General de Tràfic a la Plaça Imperial Tàrraco.

Si ens arribem a la muntanya del Loreto i ens aturem davant la façana del Santuari de Nostra Senyora del Loreto, al cim del turó de les Morisques i que inicià la seva construcció l'any 1957 damunt les restes d'una altra edificació, observarem que a la part central de l'entrada podem contemplar un vitrall amb tres imatges coincidint amb la porta central: és la tríada que representa l'inici i el creixement del cristianisme a la ciutat de Tarragona, obra de l'artista Santiago Padrós l'any 1965.

La imatge central correspon a sant Pau amb una espasa a una mà i un pergamí a l'altra. És l'única imatge que als peus consta el seu nom: "PAULUS". A la seva dreta amb una actitud mística i amb la Tau a les mans observem a santa Tecla. A l'esquerra apareix sant Fructuós, amb mitra baixa d'acord amb la tradició antiga. La imatge ens el mostra amb rictus greu i en actitud de benedicció. Els vitralls inferiors amb tonalitats rogenques expressen el martiri pel foc.

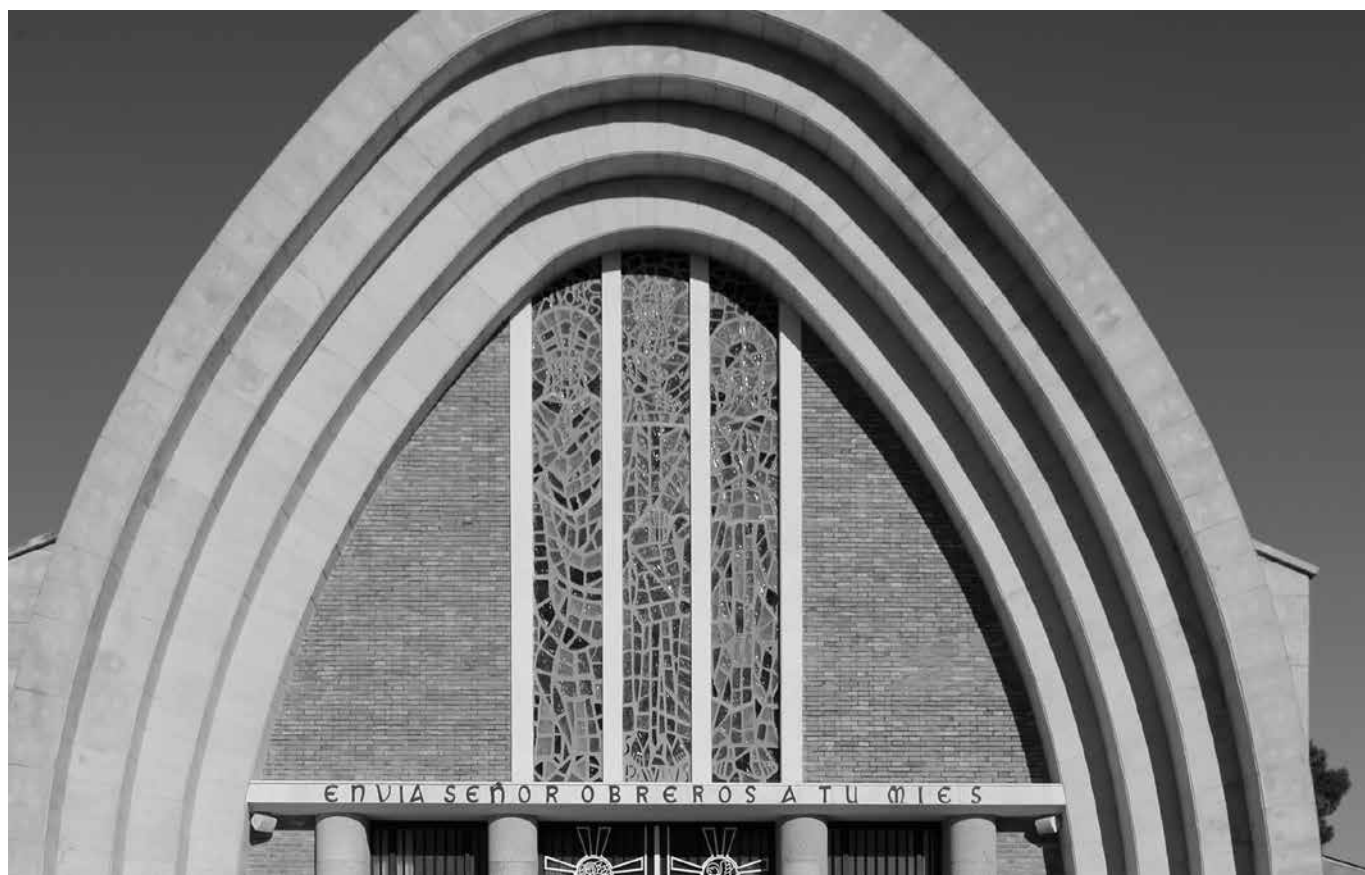

Foto: Joan -Andreu Torres

San Genaro. Historia y culto antes y después del Concilio Vaticano II

Simone Marinaro

Historiador y archivista (Nápoles)

Traducción del italiano: Andreu Muñoz Virgili

El 19 de setiembre es el *dies natalis* de San Genaro obispo y mártir, pero, sobre todo, patrón de Nápoles y de la Campania. Es una jornada que se vive con particular intensidad por parte de la población oriunda. Si bien es cierto que ya con las primeras vísperas —que tienen lugar la tarde del día anterior— la Iglesia de Nápoles inicia solemnes ritos¹, el momento culminante de la festividad es, sin duda, la Santa Misa pontifical celebrada por el arzobispo de Nápoles. Éste se encarga de la exposición de las ampollas de cristal que contienen la sangre del mártir a los fieles que acuden en gran número a la Catedral desde la mañana.

La ciudad espera que se produzca el llamado “milagro de San Genaro”. Es decir, aquello que la Iglesia universal llama propiamente y debidamente “prodigio”, por el cual la sangre coagulada se convierte en líquido. Aunque nunca se ha dado un pronunciamiento oficial para que pueda ser definido como “milagro”, la licitud de culto, así como la investigación científica, permiten comprender su naturaleza. Sobre la eventualidad de que la licuefacción se produzca o no, ha habido prácticamente siempre tendencia a atribuirle facultades de predicción, por lo que si “*il sangue si scioglie*” (si se produce la licuefacción) es un buen auspicio para la ciudad. De lo contrario, se interpreta como un mal presagio.

Además de Nápoles, también están vinculadas al santo las ciudades de Benevento y Pozzuoli. San Genaro fue obispo de la primera, mientras que, en la segunda, según la *passio* contenida en las “*acta bononiensia*” (finales del siglo VI/principios del siglo VII), fue decapitado durante las persecuciones iniciadas por Diocleciano. Siempre según dichas actas, también sufrieron martirio el diácono Sossio de la Iglesia de Miseno, el diácono Festo y el lector Desiderio de Benevento. Igualmente, Procolo, Eutiche y Acuzio, diácono y laicos de Pozzuoli respectivamente. Las celebraciones en honor al santo se realizan tres veces al año. La más importante es, como ya se ha dicho, su *dies natalis*. La segunda es el sábado anterior al primer domingo de mayo, con mo-

tivo del aniversario del traslado de su cuerpo desde su sepultura original en los alrededores de la Solfatara de Pozzuoli, donde sufrió el martirio, hasta las catacumbas situadas en la colina de Capodimonte y todavía hoy llamadas precisamente de san Genaro²; la tercera es el 16 de diciembre, día de la fiesta del Patronato de San Genaro, en memoria de la erupción del Vesubio en diciembre de 1631, cuando las reliquias del santo fueron llevadas en procesión a instancias del arzobispo Francesco Boncompagni para que san Genaro intercediese para detener la lava y proteger la ciudad. Y así sucedió, porque el flujo magmático, una vez expuestas las reliquias, providencialmente comenzó a disminuir.

El milagro de la sangre, que aparentemente fue recogida inmediatamente después de la decapitación, está documentado, según las informaciones que han llegado hasta nuestros días, a partir de 1389. Se espera que el milagro de la sangre también se produzca en las otras dos fiestas genarianas. En concreto, el sábado anterior al primer domingo de mayo y en recuerdo del primer traslado de las reliquias a la ciudad, se saca en procesión el relicario con las ampollas de cristal, junto con el busto del santo y diversos bustos de plata de los copatronos de Nápoles: desde la Catedral hasta la Basílica de santa Chiara, donde se espera su licuefacción. El prodigio también quedó registrado en determinadas ocasiones: en momentos excepcionales de calamidad y visitas a las reliquias por parte de personalidades como soberanos o papas.

El culto tributado a san Genaro es muy antiguo: desde la Antigüedad Tardía el mártir era identificado como un protector. Ya el presbítero Uranio testificó hacia el 432 d.C., en su crónica sobre la muerte de san Paolino de Nola, la relación de san Genaro con Nápoles. La imagen más antigua de san Genaro data del siglo V d.C. y está ubicada en las catacumbas donde fue enterrado (vid. Fig. 1). Durante el periodo del Ducado Napolitano, de origen bizantino —y que se prolongó hasta el siglo XI—, se acuñaron varias monedas y medallas con la efigie del mártir. Incluso las Iglesias orientales, cató-

¹ En esta ocasión se ofrece el aceite para la lámpara votiva al santo.

² El traslado tuvo lugar, por voluntad del santo obispo napolitano Juan I, el 13 de abril de un año no especificado posterior al 413 d.C., pero cercano al 431 d.C.

Fig. 1. La imagen más antigua de san Genaro que ha llegado hasta nuestros días en un fresco del siglo V de las catacumbas homónimas. Foto: Catacombe di Napoli.

lica y ortodoxa, perpetúan el culto litúrgico a san Genaro como mártir de los primeros siglos de la Iglesia. También debe considerarse la presencia del culto a san Genaro en muchos lugares donde se establecieron comunidades italianas que emigraron al extranjero entre los siglos XIX y XX, especialmente en América: destaca sobre todo el ejemplo de la “*Little Italy*” (Pequeña Italia) en Nueva York, una realidad con una fuerte impronta folclórica.

Para comprender aún más el vínculo que Nápoles tenía y tiene con san Genaro es necesario introducir el episodio del voto que la ciudad hizo al santo: en 1526 una epidemia de peste, con la guerra entre franceses y españoles como telón de fondo, impulsó al pueblo de Nápoles a dirigirse al santo Patrón mediante el referido voto público con el cual se le prometía que sería erigida la nueva capilla del Tesoro. En este lugar, se custodiaba el cráneo del santo y las ampollas de cristal con la sangre. También el conjunto de objetos preciosos de inestimable valor donados al santo a lo largo de la historia por parte de soberanos y papas, pero también por personas comunes. Esta nueva construcción habría sustituido la primitiva Capilla del Tesoro, motivo por el cual hoy se identifica como “Tesoro viejo”. Un contrato real se estipuló en forma de escritura notarial. Estaba dotada, por lo tanto, de todas las características destinadas a darle fe y validez pública. Fue firmada el 13 de enero de 1527 por los cargos electos de la ciudad. En 1601 los funcionarios electos del municipio designaron una “diputación” compuesta por doce miembros —diez patricios de los escaños municipales y dos representantes del pueblo— con la tarea de supervisar la construcción de la capilla que, finalmente, fue bendecida en 1646. Terminó así el edificio de la Capilla del Real Tesoro, contiguo a la Catedral.

La Diputación es un organismo laico presidido, simbólicamente desde 1811, por el alcalde *pro tempore* de Nápoles que todavía hoy representa a la ciudad en su relación con el santo. Además de tener plenos

derechos de propiedad y administración de la Capilla del Tesoro, tiene desde 1646 —en consignación por cuenta del arzobispo— el cráneo de san Genaro. Se conserva en un busto-relicario del siglo XIV. También tiene las ampollas de cristal con la sangre conservadas en un relicario colocado, a su vez, en una caja fuerte cuyas dos llaves están confiadas a la Diputación y al arzobispo. Sólo se pueden abrir si se insertan al mismo tiempo, simbolizando el equilibrio entre las esferas eclesiástica y laica, así como la necesaria unión de los dos representantes de la ciudad. Precisamente porque la Diputación representa a Nápoles en su relación con san Genaro, el “milagro secular” de diciembre, con motivo del recuerdo del patrocinio implorado por el pueblo en 1631, se espera exclusivamente en la Capilla del Tesoro. Además, en las tres fiestas genarianas, la tarea de anunciar el milagro se confía, por antigua costumbre, a un miembro de la Diputación, quien da la señal de que se ha producido agitando un pañuelo blanco (vid. Fig. 2).

Los huesos de san Genaro, sin embargo, se conservan en la Capilla Succorpo de la Catedral (vid. Fig. 3), situada debajo del altar mayor. En el año 831, los referidos restos fueron retirados de su sepultura en las catacumbas por orden del príncipe lombardo Sicone y llevados a Benevento, donde permanecieron hasta 1156. En ese momento, fueron trasladados a la abadía de Montevergine, cerca de Avellino, y permanecieron allí hasta 1497. En ese año el cardenal Oliviero Carafa, habiendo encontrado los huesos de san Genaro en la iglesia abacial en 1480, los trajo a Nápoles como abad comendatario de Montevergine, promoviendo la construcción de la capilla de la Catedral (sobre la cual la familia Carafa todavía posee los derechos de propiedad) donde se encuentra la olla lombarda que contenía, y aún contiene, los huesos del santo patrón.

Veamos ahora el ligamen que tuvo el poder con san Genaro. Es una relación que se instauró prácticamente de inmediato y tuvo su momento álgido en la Edad

Moderna que, entre otras cosas, fue el período de máximo florecimiento de las manifestaciones devocionales y artísticas para con el santo patrón. Conviene centrarse en el período comprendido entre los siglos XVIII y XIX: una vez concluido el paréntesis virreinal, tanto español como austriaco, en 1734 Nápoles recuperó su autonomía con su nuevo soberano y futuro rey de España, Carlos de Borbón, quien formó un vínculo de estricta e intensa devoción: estableció una orden de caballería bajo la advocación del santo en 1738. Todos sus sucesores actuaron en la misma línea. No fue casualidad que durante el interludio de la República Napolitana en 1799, una vez tomado el poder en detrimento del rey Fernando IV (hijo y sucesor de Carlos en el trono napolitano), los franceses y los jacobinos locales, en busca de legitimidad entre el pueblo, utilizaran influencias políticas —ellos que mostraban posiciones eufemísticamente adversas para con la Iglesia— sobre la licuefacción de la sangre de san Genaro que, contrariamente a lo que muchos esperaban, se produjo tanto el 22 de enero en cuanto los franceses entraron en la ciudad, como el sábado 4 de mayo en presencia del general Étienne Macdonald. Es célebre la frase que Eleonora Pimentel Fonseca escribió en la edición del 9 de mayo del *“Monitore Napolitano”*, el periódico republicano que ella dirigía: “¡San Genaro también se ha hecho jacobino!”. El ejército de la santa Fe, realista y legitimista, que se había movilizado para reconquistar el reino bajo la dirección del cardenal Fabrizio Ruffo, se puso bajo la protección de san Antonio de Padua en contraposición a la apropiación de san Genaro por parte de los jacobinos. En este sentido, cabe señalar que la caída de la república se produjo el 13 de junio de 1799, día del aniversario de san Antonio.

En el siglo XIX, la pluma fantasiosa e imaginativa de Alexandre Dumas padre hablaba de las acciones de venganza de los *lazzari* contra san Genaro después de haber reconquistado Nápoles. La más brutal (e impro-

vable) de ellas habría sido el saqueo de la Capilla del Tesoro, la eliminación del busto del santo que habría sido arrastrado hasta el muelle del puerto con una cuerda al cuello y, finalmente, arrojado al mar. Dumas también escribió sobre el rechazo del patrocinio ciudadano de san Genaro a favor de san Antonio de Padua, que duraría hasta que éste último no fue capaz de garantizar la protección de Nápoles de una nueva erupción del Vesubio a diferencia de san Genaro que, volviendo a ser invocado a la vista de la ineficiencia de san Antonio, paró inmediatamente la lava. De este modo, fue reprimado en su antiguo rol de patronazgo. Sabemos con certeza que, ya en el 19 de setiembre de 1799, Fernando IV desde Palermo —donde se había refugiado a la vista de las vicisitudes políticas adversas hacia su persona— dispuso que nada de solemne se escatimase en la organización de la fiesta de san Genaro. Sucesos análogos en torno al “milagro”, instrumentalizado como signo para favorecer una acción política, se documentan el 19 de setiembre de 1860, pocos días después de la entrada de Garibaldi en Nápoles, en calidad de conquistador de la ciudad el 7 de setiembre del mismo año: también entonces, la sangre se licuó, hecho que sirvió para consolidar el nuevo curso de la unidad política.

Varios monumentos y obras de arte dan testimonio de la gratitud ofrecida a san Genaro en la ciudad por su protección, sobre todo en lo concerniente a las erupciones del Vesubio: además del Tesoro arriba referido —y la capilla asociada adornada con las mejores obras de los artistas del siglo XVII— que los soberanos napolitanos y extranjeros han acrecentado con sus donaciones, también la gente común ha contribuido con ofrendas que con el tiempo han acabado siendo igualmente consideradas como “Tesoro de san Genaro” ampliando su significado original más acotado. De entre los objetos donados se deben señalar los dos objetos sacros que contienen la esencia de san Ge-

Fig. 2. El cardenal Domenico Battaglia, arzobispo de Nápoles desde el 2020 mostrando el reliquiario a los fieles el 19 de setiembre de 2023. A su lado un miembro de la Diputación que, siguiendo la tradición, agita al viento un pañuelo blanco para anunciar la licuefacción. Foto: Facebook “Cattedrale di Napoli”.

Fig. 3. Altar-reliquiario en el Succorpo de la Catedral de Nápoles donde están depositados los huesos de san Genaro en la antigua olla lombarda. Foto: Umberto Romano.

naro y que son producto de la orfebrería napolitana trecentista. Estos son el busto-reliquiario del cráneo, encargado en 1305 por el rey Carlos II de Anjou, y el tabernáculo que permite exponer el reliquiario con las ampollas de cristal realizado en la segunda mitad del siglo XIV y adornado con varios añadidos del siglo XVII. En el exterior, al lado derecho de la Catedral, se erige la aguja de san Genaro, obra del escultor barroco Cosimo Fanzago y encargada por la Diputación para agradecer al santo haber alejado el peligro derivado de la erupción de 1631. No se pueden omitir tampoco algunas esculturas repartidas por la ciudad: en *Porta Capuana*, hay el edículo con el busto de san Genaro realizado en su honor por haber protegido Nápoles de la erupción de 1707. En el Puente de la Maddalena, en el extremo oriental del núcleo histórico de la ciudad, hay una estatua entera de san Genaro que mira el Vesubio y con la mano derecha hace el gesto de frenar la lava (vid. Fig. 4). Fue realizada en recuerdo de la protección que brindó el santo durante la erupción de 1767.

A lo largo de las décadas, a partir aproximadamente del siglo XIX, ha habido numerosas controversias netamente anticlericales —o peor, secularistas— sobre la naturaleza de la reliquia de la sangre y su licuefacción, enfocadas a ver ese fenómeno como una forma de idolatría fanática, e incluso un artefacto que alimentó la credulidad popular. Además, oficialmente, la Iglesia —como ya se ha dicho— actúa con cautela sin tener en cuenta que el escepticismo sobre la cuestión también ha concernido a figuras eclesiásticas en el pasado. Destáquese en particular la del jesuita Hippolyte

Delehaye, uno de los exponentes más relevantes entre los bolandistas contemporáneos. Por otro lado, la misma Iglesia, especialmente en el período ahora referido, protegió y apoyó el culto que Nápoles rindió a san Genaro como manifestación de devoción y piedad popular —ligada a las masas— que debía ser defendida contra las invectivas anticatólicas, especialmente de las élites ilustradas, materialistas y positivistas que, en el siglo XIX, comenzaron a argumentar por escrito sus teorías. Éstas radicaban, especialmente, en la naturaleza del llamado “milagro” haciendo uso de las nuevas ciencias naturales que poco a poco habían ido avanzado.

Contemporáneamente, varias figuras eminentes eclesiásticas napolitanas en la cultura hicieron todo lo posible para proporcionar datos y noticias históricas. Son ejemplo de ello Giovanni Scherillo, Gennaro Aspreno Galante, Gioacchino Tagliatela y Cosimo Stornaiuolo, seguidos durante la primera mitad de la siguiente centuria por Giovanni Battista Alfano, Domenico Mallardo y Antonio Bellucci. También a mediados del siglo XX, Francesco Lanzoni y Pio Franchi de’Cavalieri se distinguieron por sus estudios hagiográficos sobre san Genaro.

Ciertamente, a lo largo de los siglos, se ha discutido mucho sobre el santo, no sólo de manera polémica, sino a menudo también confusa, fantástica e históricamente incorrecta, lo que ha contribuido a confundir —más o menos deliberadamente— los datos: el ejem-

Fig. 4. Fotografía capturada después del *motu proprio* de Pablo VI del 14 de febrero de 1969 donde se observa la estatua de san Genaro en el Puente de la Maddalena, alzando la mano hacia el Vesubio y con la referida frase hecha en la parte inferior. Foto: Luciano De Crescenzo de su libro “*La Napoli di Bellavista*” (1979).

plo de Dumas padre, ilustrado arriba, puede dar una idea de ello. Pero tampoco han faltado las falsificaciones en el aspecto religioso: es el caso de una biografía imaginativa e inventada sobre san Genaro, publicada por el sacerdote Nicolò Carminio Falcone en 1713 a partir de un manuscrito griego falso que él mismo había creado. Llegó a tal punto que incluso se incluyó en el Índice en 1718 por el tenor de algunas afirmaciones.

Hoy en día muchas prácticas y formas de presentarse ante el santo —y en especial el llamado “milagro”— necesariamente han cambiado, debido a las grandes mutaciones sociales, de pensamiento y costumbres acaecidos en la segunda mitad del siglo XX, el llamado “siglo breve”, según una famosa expresión acuñada por el historiador Eric Hobsbawm. Un importante cambio en la aproximación a san Genaro se desarrolló en torno de mediados del siglo XX y sobre todo después del Concilio Vaticano II en la segunda mitad de los años sesenta. Este renovado *aggiornamento* de la Iglesia es reconocible, según mi opinión, con la llegada del cardenal Corrado Ursi, quien fue arzobispo de Nápoles entre 1966 y 1987. Sin embargo, es justo decir que el cardenal Marcello Mimmi, arzobispo de Nápoles de 1952 a 1957, actuó en algunos aspectos como precursor de la obra de Ursi, porque concentró sus fuerzas pastorales en el compromiso de renovar la vida cristiana después de los dramas morales causados por la guerra y la relajación típica del momento de recuperación. En este contexto, el cardenal Mimmi, con extrema relevancia, se basó en san Genaro como figura ejemplar para redescubrir el fervor religioso y espiritual y, sobre todo, advirtió que el carácter externo de las celebraciones en honor del santo, como de todas las fiestas religiosas, —sostenía— tenía que ser un momento de crecimiento y edificación y no de mera ocasión de divertimento, un aspecto que se estaba comenzando a notar debido a las ganas de olvidar el período bélico.

Para comprender plenamente la intención de renovación que encarnó Ursi, basta presentar aquí dos cuestiones. La primera es la actitud contraria del cardenal a la tendencia de extraer un significado dualista del milagro de la sangre según el cual si sucede Nápoles estará a salvo, mientras que si no sucede es un presagio de desgracia para la ciudad. Era como si este fenómeno fuese concebido como un oráculo: si esto, en mi opinión, surge del desarrollo de la consideración de san Genaro como un “*defensor civitatis*” invocado para la protección en momentos terribles, parece bastante claro que se trata de una evolución “patológica” que no nos permite tomar conciencia de los proble-

mas de la ciudad y de la ciudadanía (así como sus causas) y aprisiona en un fatalismo inútil. La segunda es la “palabra definitiva” sobre otro fenómeno religioso enteramente napolitano, a saber, el culto a las almas “*pezzentelle*”, las almas del Purgatorio que necesitan de la oración para poder acceder a la bienaventuranza eterna. Es una realidad que trascendió hasta convertirse en una forma de idolatría fetichista muy similar al paganismo: el 26 de julio de 1969 se produjo el pronunciamiento del tribunal eclesiástico para la causa de los santos de Nápoles seguido del decreto del cardenal Ursi, que modificó la sana piedad para los difuntos a partir de las relaciones utilitarias que se habían desarrollado con los restos humanos colocados en las “*terresante*” de las iglesias (los lugares de enterramiento en el subsuelo) y, en particular, en el famoso cementerio de Fontanelle.

Ursi fue objeto de sospechas en relación a su supuesta falta de consideración hacia san Genaro debido a su visión del santo y del llamado “milagro” (que identificaba como un “signo”). Este enfoque estaba, en realidad, encaminado a dar solidez teológica y cristocéntrica (algo que muchos evidentemente se resistían a comprender y/o aceptar). Consecuentemente, se intentaba purificar los cultos del santo patrón para reconducirlos hacia una auténtica religiosidad popular. Según las enseñanzas del cardenal Ursi, san Genaro como “*martyr*”, es decir, testigo de Cristo que sacrifica su vida por el Evangelio, nos empuja a vivir en coherencia con él, incluso en los momentos difíciles; su sangre (cuya licuefacción Ursi llamó “revivificación”) remite al sacrificio de Jesús en la cruz y a su sangre derramada por la Redención. En la práctica, resituó cristológicamente el culto a san Genaro que fue definido por Ursi —jugando con la raíz semántica latina de su nombre— como “portero de Cristo” porque abre las puertas a la Salvación.

Desde los años sesenta en adelante, los eclesiásticos Aldo Caserta (verdadero “defensor” del santo), Domenico Ambrasi, Franco Strazzullo, Vitale De Rosa, Luigi Petito, Umberto Maria Fasola, Raffaele Calvino y Nicola Ciavolino³; los laicos dedicados al estudio de san Genaro fueron Ennio Moscarella y Gennaro Luongo. La impronta dada por su actividad cultural fue permitir un conocimiento correcto de san Genaro lejos de las confusiones históricas que se han ido transmitiendo a lo largo del tiempo, pero también de controversias y contrapuntos cada vez más insistentes, sobre todo a la luz de la modernidad, aplicándose un método científico e históricamente analítico, en definitiva “sin apologética y sin espíritu iconoclasta” (como afirmaba Ursi).

³ Los tres últimos destacaron por sus estudios arqueológicos sobre las catacumbas de San Gennaro, que volvieron a florecer a partir de los años 1970.

El 14 de febrero de 1969, el Papa Pablo VI promulgó el *Motu proprio "Mysterii paschalis"* sobre el Calendario romano y el Año litúrgico, en correspondencia a la constitución conciliar "*Sacrosanctum Concilium*". Dentro del nuevo Calendario, el aniversario de san Genaro el 19 de septiembre se consideraba un memorial opcional (es decir, que el celebrante podía elegir si oficiarlo o no) con la obligación de celebraciones y solemnidades sólo para la ciudad de Nápoles. La cosa no se entendió: se habló incluso de "descenso", "relegación", "santos de segunda división", tomando prestada la jerga futbolística. De hecho, fue interpretada por muchos como una ofensa a san Genaro, hasta el punto de que una mano anónima acuñó la famosa frase hecha en napolitano: "*San Gennà fottatenne*" (que significa: san Genaro déjalo estar). Se habría difundido a la manera de los panfletos políticos o las "pasquinadas" del pasado. La frase apareció, entre otros lugares, delante de la Catedral de Nápoles e incluso bajo la estatua del santo en el Puente de la Maddalena (vid. Fig. 4).

Dado que en aquel momento la polémica sobre las "innovaciones" de la Iglesia era muy acalorada entre partidarios y detractores, Luigi Petito, que también fue párroco de la Catedral de 1978 a 1988, la definió como una polémica mediática con un sabor escandaloso destinado a volver sobre aquella diatriba aprovechando el sentimiento popular. Quienes presentan hoy la historia de forma tendenciosa pasan a pintar las reacciones contrarias como un impulso destinado a recuperar la autonomía en la relación de la ciudad con san Genaro que, según su pensamiento, habría sido alterada por la intervención "bajada desde arriba" de las autoridades eclesiásticas romanas. En cualquier caso, el 16 de julio de 1980, el Papa Juan Pablo II emitió un escrito, a petición de la Conferencia Episcopal de Campania, presidida por el Cardenal Ursi, que confirmó a san Genaro como patrón de la región conciliar de Campania.

Hay que pensar que fueron muchos los papas que honraron al santo y su culto. El Papa Sixto V, con la constitución apostólica "*Pia sanctorum patrum providentia*" promulgada el 1 de febrero de 1586, restableció la celebración en toda la Iglesia universal de la fiesta de san Genaro. Ésta había sido omitida en la reforma del Misal Romano y del Breviario que llevó a cabo unos años antes Pío V como consecuencia del Concilio de Trento. Con la acción de Sixto V se reinsertó también el nombre de san Genaro en el nuevo Calendario Romano general y que Pío V también había omitido con el propósito que se convirtiese en una realidad común de toda la Iglesia. Sixto V había permitido en la práctica que el culto a san Genaro, presente de diversas formas en la Iglesia de la Edad Media, cruzara las puertas de la Iglesia postridentina, renovada y regulada de forma homogénea.

Otro tema que abordó Ursi fue el de las llamadas "*parenti di san Gennaro*", un grupo de mujeres que se consideraban casi vinculadas familiarmente con el santo por ser descendientes de su nodriza Eusebia que, según la leyenda de Falcone, habría recogido la sangre después de la decapitación. Asistían a los ritos en los momentos previos a la verificación del estado de las ampollas de cristal en virtud de su vínculo "parental" con san Genaro y por la confianza que les daba dicha relación. Para que la sangre se volviera líquida entonaban repetidamente cánticos muy específicas y letanías, mediante el uso de un lenguaje colorido típicamente napolitano, con fórmulas, peculiaridades y epítetos dirigidos al santo, algunos de los cuales han sido señalados (erróneamente) por la literatura como "insultos". Cuando en ocasiones el milagro se demoraba, además de aumentar la intensidad de las oraciones y el tenor del lenguaje popular, se exhibían fuertes gestos corporales, como golpearse el pecho, arrancarse los cabellos o tirarse al suelo. Se trataba de una especie de "paraliturgia", paralela a la llevada a cabo por el clero, que toleraba y, por tanto, reconocía efectivamente el papel de las "familiares".

Si bien fue el cardenal Mimmi quien comenzó a dejar de lado estos ritos en los años cincuenta, sería el cardenal Ursi en los setenta quien empezaría a prohibir a las "familiares" realizar oraciones en dialecto durante las celebraciones. La acción formaba parte de la nueva pastoral genariana por parte del cardenal y que concernía también a la liturgia de los ritos, enfocada a regular todo el ceremonial. Fue Ursi quien dirigió la oración en los momentos previos a la verificación de las ampollas y fue también Ursi quien introdujo en 1985 el rito de la lámpara en las primeras vísperas. También pretendió alejar de la atención mediática de los tiempos modernos una probable lectura folclórica del fenómeno, estereotipada e incomprensible, que habría llevado a asociar indisolublemente la devoción y religiosidad popular con una imagen retrógrada. Naturalmente las "familiares" mostraron cierta reticencia al cambio e incluso anticiparon pronósticos pesimistas sobre las manifestaciones del "milagro" en los tiempos posteriores a la referida prohibición. Se sentían casi colaboradoras en el buen desarrollo del milagro de la sangre, gracias a su intensa participación en el rezo. Los estudiosos eclesiásticos han informado en varias ocasiones que el tenor del formulario de las "familiares", que se transmite oralmente desde el siglo XVII y que también se transcribe desde finales del siglo XIX, era un signo de genuina devoción popular porque tenía un fuerte significado teológico que señalaba a san Genaro como el intercesor de los fieles ante Dios. En cualquier caso, la experiencia de las "familiares" terminó con la muerte de las últimas integrantes, entre los años setenta y ochenta, y en particular de la última figura icónica, Es-

terina Sellitti. La Curia promovió la constitución de un grupo de mujeres llamado “*consorelle* de San Genaro”. Estas perpetúan la tarea propia de las “familiares”, es decir, rezar al santo con la mayoría de las fórmulas de sus “antepasadas”, pero de una manera diferente, normalizada, sin manifestaciones excesivas y dramáticas, y sobre todo no en momentos destacados de las funciones religiosas. También se observará que la definición de “hermanas”, en cierto sentido, debilita la afirmación de los vínculos de parentesco con san Genaro. En conclusión, es más que legítimo decir que las “familiares” fueron la expresión colectiva y clara de la relación confidencial que los fieles napolitanos tenían con san Genaro, en oraciones, peticiones de gracias e incluso en “discusiones”.

El cine o la literatura han inmortalizado todo esto. En la famosa película dirigida por Dino Risi “*Operazione San Gennaro*” de 1966, donde el actor Nino Manfredi personifica al “*guppo*”. Dudù, interpretado por el actor Nino Manfredi en una escena inolvidable, pide permiso a san Genaro para robar su tesoro con el propósito de sacar a la ciudad de la pobreza acentuada por la destrucción causada por la Segunda Guerra Mundial. Todo ello, además, lo hizo después de haber esperado el turno de una anciana que iba “enumerando” a san Genaro sus peticiones con suma confianza y también con un poco de enfado con el santo dada su demora en cumplirlas.

El 5 de marzo de 1970, el cardenal Ursi había publicado una carta pastoral en la que afirmaba, respecto al fenómeno del culto a las almas “*pezzentelle*” que él mismo había regulado, que “la degeneración de los ejercicios píos en formas devocionales contaminadas por elementos mágicos y supersticiosos surge, de hecho, no sólo de tendencias míticas ancestrales, sino también y sobre todo de la deseducación resultante de una catequesis insuficiente y de la explotación, incluso con fines económicos o proselitistas, de devociones populares”. La presencia de factores externos con intereses “mundanos”, divergentes del sentido más auténtico de la fe, se habría beneficiado de la secularización que en la segunda mitad del siglo XX arrasó con el folclore supersticioso, reintroduciéndolo paradójicamente a partir de un enfoque económico y en cierto sentido consumista. Y, de hecho, el cardenal Ursi tenía razón: con el paso del tiempo, los aspectos comerciales se fueron imponiendo cada vez más. Durante la última década, se ha formado y consolidado una imagen “secular” de san Genaro como “icono pop” que va mucho más allá de los cánones de la figura cristiana del santo

patrón. La reutilización en diversos ámbitos y entornos del nombre y la figura de san Genaro, de sus símbolos como la mitra del obispo, el báculo, las ampollas de cristal (quizás en el marco del icónico “*street art*” que legitima sus nuevas representaciones gráficas) es uno de los elementos de una nueva manera de acercarse al santo patrón, menos religiosa (al menos según la acepción cristiana del concepto) y más “mundana”. Así como el milagro de la sangre se vive en formas muy diversas, que para muchos se convierten en una especie de “*instrumentum aecomomiae*”⁴. En suma, un factor de promoción del turismo y, por tanto, de desarrollo económico. Esto no excluye, por el contrario, que quienes siguen esta tendencia puedan, al mismo tiempo, albergar un escepticismo sobre la cuestión: se trata de folclore supersticioso para tomarse con simpática ironía, pero en definitiva es útil. De acuerdo con las tendencias “líquidas” en las que ha entrado Occidente, según las cuales el hedonismo que deja de lado lo trascendente va acompañado de la atomización de la sociedad y el hiperindividualismo, muchos ven en el aniversario del santo patrón o un día como muchos otros, o una mera oportunidad de ocio⁵.

Luego, siguiendo otro camino diferente, pero a la vez similar en cuanto que tiende a erosionar las raíces cristianas, está la lectura (con una pizca de sincretismo) de los fenómenos populares como manifestación de algo ancestral de lo que el cristianismo se ha apropiado. Según esto, san Genaro y su sangre sería la refacción cristiana del genio pagano de la ciudad, llegando a sostener su inatendibilidad histórica y reducirlo, finalmente, a un “sentimiento popular”. Por otro lado, las almas “*pezzentelle*” tendrían como base un culto funerario antiguo que entronca con aquellos de época romana; la figura de las “familiares” y su canto, similar al lamento fúnebre, serían un residuo de usos arcaicos paganos signo de la influencia de la antigua Grecia propia de Nápoles. Siguiendo este razonamiento, las jerarquías eclesiásticas que intervienen en tales cuestiones, no solo se apropiarían de tradiciones precedentes cristianizándolas, también —y aquí resulta evidente la retórica anti-jerárquica— las ponen bajo control o las desmantelan (el intervencionismo de Ursi, el caso de las “familiares”, puestas bajo un nuevo régimen y transformadas), tal vez para aumentar el poder, el control y la influencia.

En 2016 surgió, con gran revuelo, la cuestión de la transformación jurídica de la Diputación de San Genaro en una “*fabbriceria*” (es decir, una institución jurídica perteneciente a un organismo religioso), proyecto

⁴ En la línea del conocido concepto de “*instrumentum regni*” que en el pasado se asociaba al “milagro” debido a sus influencias sobre las masas populares.

⁵ De hecho, el 19 de septiembre es festivo en todo el territorio napolitano.

contenido en un decreto del entonces ministro del Interior Angelino Alfano y que supuso la entrada en el organismo de cuatro miembros en representación de la Curia. Hubo una protesta en defensa de la laicidad de la Diputación y contra las injerencias eclesásticas que llevaron a la interrupción del proyecto. El primero en ser señalado fue el cardenal Crescenzo Sepe, arzobispo de Nápoles de 2006 a 2020, culpable de querer violar, a efectos económicos, el secularismo centenario de la Diputación y la pertenencia popular del culto de san Genaro, alejado de los ritos y versiones canónicas y “oficiales” de la Iglesia institucional. Incluso antes de tomar una posición sobre la naturaleza de la medida, ya se pueden vislumbrar algunos de estos elementos “antisistema” (católicos) dentro de las protestas.

En estos tiempos de desorientación y de cuestionamiento de muchas cosas contamos con la fortaleza de aquellos —napolitanos y no— que aún hoy, a pesar de las convulsiones, del sopor y de los nuevos desafíos, sienten en el corazón el vínculo con san Genaro y ven en su presencia —y también en el prodigio— la cercanía de Dios y su pueblo y un signo de esperanza. Lo manifiestan también con obras y testimonios verdaderos.

Personalmente, viví la fiesta de san Genaro en la primera fase de mi vida, principalmente como estudiante, ya que el 19 de septiembre, siendo, como ya he dicho, día festivo en toda la ciudad de Nápoles, las escuelas dentro del término municipal permanecen cerradas. Me viene a la mente el placer de alargar, aunque sea un poco, las vacaciones de verano que oficialmente finalizaban unos días antes. Recuerdo que, cuando era niño, para la fiesta de san Genaro, mis padres me llevaron a pasear por la *Via Duomo*, convenientemente cerrada al tráfico porque, además de las multitudes que querían acceder a la Catedral, había una “feria” de comerciantes que vendían dulces y otros productos. Pero sobre todo íbamos a rendir homenaje al reliquiario con las ampollas de cristal, algo posible en el llamado “*ottavario*”, los ocho días (19 de septiembre incluido) en los que el pueblo puede besar o simplemente honrar el reliquiario tras el “prodigio”, cosa que también cumplió el que suscribe estas líneas. También estaban las “*consorelle*” de san Genaro, herederas espirituales de las “familiares”, que entonaban una letanía dirigida al santo difícil de olvidar: “*San Gennaro, mio potente, prega a Dio pe’ tanta gente! San Gennaro, mio protettore, prega a Dio nostro Signore!*”⁶.

Unos años más tarde, el 21 de marzo de 2015, el Papa Francisco visitó Nápoles y toda la Arquidiócesis se movilizó para darle la bienvenida. Entre los diversos compromisos estaba también el de animar la misa que el Papa celebró en la *Piazza del Plebiscito*, que ya había sido escenario de la venida del Papa Juan Pablo II en 1979 y 1990, y del Papa Benedicto XVI en 2007. Yo también participé en el gran coro que acompañó la liturgia, dirigido por don Rosario Cantone y por Mons. Vincenzo de Gregorio, que es también abad prelado de la Capilla Real del Tesoro de San Genaro. Una vez tuvo lugar la misa preparada durante los tres meses previos, don Rosario Cantone me pidió seguir participando en las actividades del coro de la Catedral, que él dirigía, y me designó para acompañar con el canto las celebraciones catedralicias, especialmente las presididas por el arzobispo. Entre estas se incluye, sobre todo, la misa solemne del 19 de septiembre. De este modo, pude asistir a los momentos más intensos de la función litúrgica en una ubicación muy cercana a los sectores de la Catedral, donde habitualmente se sienta el pueblo⁷. Desde mi primer 19 de septiembre “de cerca”, que fue precisamente en 2015, han pasado cerca de diez años en los que no he faltado a mi participación coral. Los cantos entonados para la ocasión, además de ser populares y conocidos por involucrar lo más posible a la asamblea, también tienen como objetivo dar alabanza y gracias a Dios por san Genaro, a quien honramos como “siervo de Cristo con fe pura y fuerte”, “buen pastor que murió por el rebaño”, que “esperando en el Evangelio” abrazó el martirio y cuya sangre “protege a los que creen en el Amor”⁸.

No sólo el milagro que esperamos es un signo de esperanza, sino que toda la celebración, gracias también a la renovación conferida en su tiempo por el cardenal Ursi, es una mezcla de oración y esperanza para que la ciudad de Nápoles pueda, año tras año, encontrar fuerza para resolver sus múltiples problemas. Desafortunadamente, aunque el milagro se ha convertido en algo común en los últimos años⁹, las dificultades parecen empeorar y aumentar, y el desánimo, la desilusión o incluso nuevas y diferentes formas de pensar y vivir están cómodamente al alcance de todos. Pero creo que aquí está la enseñanza más clara que ofrece san Genaro, incluso con su sangre: fe, tenacidad, esperanza en la Resurrección.

⁶ “¡San Genaro, poderoso mío, ruega a Dios por tanta gente! ¡San Genaro, mi protector, ruega a Dios nuestro Señor!”.

⁷ Los primeros lugares están reservados para autoridades que, a pesar de los cambios institucionales de la historia, siguen teniendo vínculos de alguna manera con el santo.

⁸ Palabras y frases extraídas del himno al santo, compuesto por Mns. Filippo Iannone, que nunca dejamos de cantar.

⁹ Excepto algunas escasas ocasiones, vinculadas sobre todo al 16 de diciembre en el que a menudo, respecto a las otras dos citas canónicas, se ha registrado la no licuefacción.

Llista de socis

- 1 21-01-2000 Muñoz Melgar, Andreu
- 2 21-01-2000 González Ramos, Andrés
- 3 21-01-2000 Blanco Calvo, Jesús
- 4 21-01-2000 Marín Maestro, Vicente
- 5 21-01-2000 Pallejà Blay, Marcel
- 6 21-01-2000 González Ramos, Mª Carmen
- 7 21-01-2000 Magí Ferré, Joan
- 8 21-01-2000 Teixell Navarro, Imma
- 12 25-03-2000 Parròquia de Sant Pere i Sant Pau
- 14 25-03-2000 Juan i Valero, Ferran
- 17 25-03-2000 Marco Subias, Mª Carmen
- 18 25-03-2000 Serres Marco, Blanca
- 19 25-03-2000 Serres Marco, Helena
- 20 25-03-2000 Borràs Fernández, Jordi
- 23 25-03-2000 Padró Cabello, M. Betlem
- 24 25-03-2000 Pallejà Padró, Gisela
- 25 25-03-2000 Pallejà Padró, Magí
- 26 25-03-2000 Marín Maestro, Joan Carles
- 30 25-03-2000 Blanco Calvo, Mª Cinta
- 31 25-03-2000 Navarro Gómez, Pere
- 32 25-03-2000 Borràs Margalef, Josep
- 33 25-03-2000 Fernández Osorio, Carmen
- 34 25-03-2000 Mateu de la Casa, Raimon
- 35 25-03-2000 Virgili Montoliu, Inés
- 36 25-03-2000 Muñoz Virgili, Andreu
- 37 25-03-2000 Muñoz Virgili, Pau
- 38 25-03-2000 Pérez Bravo, Mª Amparo
- 39 25-03-2000 Paisano Parejo, Jordi
- 40 25-03-2000 Muñoz Melgar, Mª Teresa
- 41 25-03-2000 Rodríguez Maeso, Jacint
- 42 25-03-2000 Iglesias Llagostera, Lluís
- 43 25-03-2000 Borràs Fernández, Carme
- 44 25-03-2000 Mosquera Brunet, Víctor
- 45 25-03-2000 Bella Boltó, Xavier
- 46 25-03-2000 Sánchez Cobacho, Mª Carmen
- 47 25-03-2000 Filgueras González, Dolores
- 48 25-03-2000 Bordas Belmonte, Lluïsa
- 49 25-03-2000 Salla Guinovart, Francesc
- 50 25-03-2000 Fernández Pizarro, Francisca
- 51 25-03-2000 Rodríguez Fernández, Anna
- 52 25-03-2000 Rodríguez Fernández, Víctor
- 53 25-03-2000 González Ramos, Manoli
- 56 25-03-2000 Farran i Odena, Josep
- 57 25-03-2000 Castillo Algaba, M. Teresa
- 59 25-03-2000 Uriarte Polo, Carlos
- 61 25-03-2000 Argilaga Montserrat, M. Josepa
- 70 25-03-2000 Cotano Fernández, Roger
- 71 25-03-2000 González Hernández, Nicolás
- 72 25-03-2000 Ramos Pérez, Celestina
- 75 11-10-2000 Gómez Santaella, José Antonio
- 76 11-10-2000 Jornet Domenech, Josep M.
- 78 11-10-2000 Cobacho Romero, Rafaela
- 80 11-10-2000 Setién Arroita, Yolanda
- 81 11-10-2000 Adrià i Maijó, Mercè
- 85 11-10-2000 Muñoz Pérez, Pablo
- 87 11-10-2000 Muñoz Pérez, Alex
- 88 11-10-2000 Iglesias Torrellas, Dolors
- 89 11-10-2000 Galià Romaní, Joaquim
- 90 11-10-2000 Claver Caselles, Joaquim
- 92 11-10-2000 Mateu Usach, Enric
- 93 21-01-2001 Jornet Montaña, Sònia
- 98 21-01-2001 Parròquia de Sant Pau
- 99 21-01-2001 Cedó Perelló, Joan Anton
- 102 21-01-2001 Marín Muñoz, David
- 103 21-01-2001 Col·legi Lestonnac-L'Ensenyança
- 104 21-01-2001 Sugrañes Miret, Montserrat
- 106 26-02-2001 Rodríguez Maeso, Maribel
- 107 26-02-2001 Pena Romero, Joan Antoni
- 110 03-08-2001 Virgili Avià, Jordi
- 111 03-08-2001 Montoliu Asens, Inés
- 112 03-08-2001 Pascual i Palau, Josep
- 113 05-09-2001 Moncunill Martí, Fructuós
- 114 05-09-2001 Nosas Brull, Josep M.
- 115 05-09-2001 Piñol Abelló, Rosa M.
- 116 27-11-2001 Forns Fernández, M. Victòria
- 118 10-01-2002 Llagostera Solé, Conxita
- 119 05-02-2002 Ortiz Giménez, Lourdes
- 120 05-02-2002 Salla Roig, Núria
- 121 05-02-2002 López Díaz-Cano, Joan Antón
- 123 22-02-2002 Giménez Porcuna, Francisco
- 124 22-02-2002 Parròquia de Sant Fructuós
- 126 22-02-2002 Prats Piqué, Enric
- 127 22-02-2002 Casals Petrus, Elisenda
- 131 22-02-2002 Col·legi Mare de Déu del Carme
- 132 22-02-2002 Borràs Brulles, Roser
- 133 22-02-2002 Quetcuti Ferrer, Adolf
- 137 21-03-2002 Col·legi La Salle
- 140 21-03-2002 Blay Boqué, Mª Teresa
- 145 18-04-2002 AVV La Unió
- 147 18-04-2002 Parròquia de Sant Cosme i Sant Damià
- 148 18-04-2002 PP Rogacionistes
- 151 16-05-2002 Castillejo Brull, Miquel
- 152 16-05-2002 Ferrer Virgili, Lluís Francesc
- 158 16-05-2002 Castellví Sabaté, Montserrat
- 162 24-05-2002 Soro Roca, Santiago
- 164 24-05-2002 Reverté Margalef, Mª Teresa
- 167 24-05-2002 Fernández Osorio, Alicia
- 171 30-05-2002 Pérez Garrido, Ana Rosalia
- 172 30-05-2002 Muñoz Pérez, Ana Maria
- 173 30-05-2002 Muñoz Melgar, Rafael
- 174 30-05-2002 Rius Ruiz, Irene
- 175 30-05-2002 Rius Ruiz, Maria
- 176 30-05-2002 Rius Ruiz, Xavier
- 177 30-05-2002 Ruiz Manrique, Aurora

178	30-05-2002	Rius Ferrús, F. Xavier	279	08-01-2005	Baltaretu, Vasile
180	30-05-2002	Dominiques de l'Ensenyament	280	05-05-2005	Pujol Balcells, Jaume
182	30-05-2002	Luengo Sastre, Purificació	281	01-07-2005	Blanco Sánchez, Hugo
183	30-05-2002	Ibáñez Tatay, Jose Luis	283	12-01-2006	Duch Pijoan, Maria Teresa
185	20-06-2002	Martínez Casanelles, Jesús	284	12-01-2006	Cisquella Corsà, Montserrat
186	20-06-2002	Martí Baiget, Maria	285	12-01-2006	Guerrero Castellví, Isidor
187	20-06-2002	Moncunill Cirac, Lluís M.	286	12-01-2006	Bargalló Hernández, Carme
191	20-06-2002	Huguet Merelo-Barbera, Mercedes	287	12-01-2006	Pons Güell, Carmen
193	20-06-2002	Coll Gilabert, Antoni	288	27-01-2006	Castellví Marín, Emma
196	26-09-2002	Parròquia de Sant Fruitós	289	16-03-2006	Martínez Blanco, Ana María
198	26-09-2002	Serres Caldú, Laureano	290	16-03-2006	Bertran Vinaixa, Amparo
199	26-09-2002	Serres Timoneda, Miguel	291	16-03-2006	Sanchís Caballé, Meritxell
200	26-09-2002	Fernández Casanovas, M ^a Leonor	293	16-03-2006	Montero Simó, Miguel Ángel
202	26-09-2002	Timm Loetje, Christel	299	16-03-2006	González Mohedano, Mireia
204	07-11-2002	Val Martínez, Josefa	300	16-03-2006	González Mohedano, Joan
205	07-11-2002	Mur Casas, Bernabé	307	27-12-2006	Ayala Font, Josep Maria
207	12-12-2002	Melgar Nicolás, Francisca	308	27-12-2006	Vilaplana Civit, Antoni
211	16-01-2003	Escorza Góngora, Esther	309	27-12-2006	Merino Anton, Isabel
213	16-01-2003	Salgado Combalia, José Ramón	310	27-12-2006	Romeu Torres, Josep
215	16-01-2003	Salort Volart, Teresa	315	27-12-2006	Marín Muñoz, Jaume
216	14-02-2003	Martín Martín, Antonio	316	27-12-2006	Escarre Ros, M. Antònia
217	14-02-2003	Noci Sánchez, Rosalia	317	27-12-2006	Adserias Pascual, Fèlix
219	14-02-2003	Borràs González, Marc	318	27-12-2006	Rota Aleu, Rosaura
222	14-02-2003	Martí i López, Miquel	319	27-12-2006	Sanchis Bernabeu, Miquel
223	14-02-2003	Borràs Galceran, Anton M ^a	320	27-12-2006	Sanchis Rota, Pau
224	14-02-2003	Massana Sans, Maria	322	01-02-2007	Parròquia de Sant Francesc
225	14-02-2003	Segura Vallés, Joan	323	01-02-2007	Ortiz de Paz, Pilar
226	14-02-2003	Pérez Arteaga, Maria Rosa	324	01-02-2007	Duch Pijuán, Maria Rosa
227	11-04-2003	Fontana Milà, Lola	326	14-06-2007	Castellví Marín, Joan
228	11-04-2003	Teixell Navarro, M. Àngels	327	14-06-2007	Baches Pla, Carles
231	11-04-2003	Ferrer Mulet, Lluís	328	14-06-2007	Salvadó Urpí, Inés
232	11-04-2003	Martorell Comas, M. Mercè	329	14-06-2007	Ramon Mas, Míriam
236	09-09-2003	Blay Gatell, Roser	330	14-06-2007	Amigó Garcés, Montse
237	09-09-2003	Melero Lleixà, Loli	331	14-06-2007	Rovira Queralt, M. Lluïsa
238	09-09-2003	Coll Larrosa, Núria	332	14-06-2007	Mislata Mislata Robert
242	09-10-2003	Amigó Iglesias, Tecla	333	21-12-2007	Gabriel Garcia, Jordi
243	09-10-2003	Rius Ferrús, Lluís Maria	334	21-12-2007	Garcia Rodrigo, Pilar
244	09-10-2003	Moreno Ortiz, Marian	336	28-03-2008	Sans Martí, Josep Maria
245	09-10-2003	Rius Moreno, Pau	337	24-05-2012	Juárez Laiz, Visitación
246	10-12-2003	Martos Fernández, Anna	342	26-09-2008	Marrugat Casellas, Francisco
247	10-12-2003	Farran Martos, Josep	343	26-09-2008	Folch Ras, Jordi
248	08-01-2004	Farran Martos, Xavier	346	26-09-2008	Mas Carceller, Rosa
249	08-01-2004	Alfaro Bozalongo, Hilari	347	18-12-2008	Casanelles Moix, Anton
250	08-01-2004	Mateu Morelló, Anna	348	07-01-2009	Baixauli Santos, Luis José
251	08-01-2004	Abella Bordàs, Jordi	349	07-01-2009	Blanco Sánchez, Mario
252	11-03-2004	Pàmies Musté, Neus	350	07-01-2009	Roca Barberà, Remei
254	11-03-2004	Casanelles Moix, Maria del Carme	352	05-02-2009	Galofré Capell, M Núria
255	11-03-2004	Martínez Sabadell, Pasqual	353	05-02-2009	Galofré Capell, M Montserrat
259	07-10-2004	Sales González, Jaume	357	05-02-2009	Cerro Cortés, Elisabet
260	07-10-2004	Herranz Del Rey, Montserrat	358	18-02-2009	Casanelles Moix, Josep
262	07-10-2004	Duch Brotons, Ferran	359	18-02-2009	Miró Masvidal Rosa Maria
264	07-10-2004	Ballesteros Casanova, Josep Fèlix	360	11-06-2009	Pallejà Cabré, Margarita
269	07-10-2004	Muñoz Melgar, Diego	365	15-07-2009	Mateu Guarro, Josep
270	07-10-2004	Virgili Novel, Francesc	366	01-12-2009	Navarro Comella, Josep
271	08-01-2005	Sabaté Tomàs, Jordi	368	04-02-2010	Ibáñez Luengo, Ana
273	04-03-2005	Figuera Pàmies, Èlia	369	04-02-2010	Ibáñez Luengo, Alberto
275	08-01-2005	Azor Parra, Consol	370	04-02-2010	Ibáñez Luengo, Carolina

371	04-02-2010	Vives Sanromà, Ignacio	428	19-02-2015	Martínez Peral, Montserrat
372	04-02-2010	Setién Arroita, Iratxe	431	03-03-2015	Albina Chicote, M ^a Luisa
373	04-02-2010	Cabré Farreny, Mercè	432	12-03-2015	Villaró Boix, M. Jesús
374	04-02-2010	Cabré Farreny, Rosa	433	10-03-2015	Ibáñez Conesa, Gerard
375	18-03-2010	Bigorra Fernández, Rosa	434	08-05-2015	Tortosa Rodríguez, Carmen
376	08-03-2010	Fabregat Palau, Maria	436	03-06-2015	Gómez Calderón, José Maria
377	22-04-2010	Carreto Martín, Laura	437	09-06-2015	Andreu Prats, Josep Maria
378	22-04-2010	Carreto Poveda, Manuel	439	01-10-2015	Capell Ribes, Mireia
379	22-04-2010	Martín Puig, M. Elena	440	01-10-2015	Rius Capell, Aina
381	15-07-2010	Aleu Viñas, Ma Lourdes	441	21-01-2016	Gras Minguella, Joaquim
382	24-02-2011	Sendra Vellvè, Jordi Miquel	442	30-06-2016	Rota Aleu, Josep Maria
383	24-02-2011	Solé Tomás, Teresa	443	30-06-2016	Rota Duat, Marc
384	24-02-2011	Solé Tomás, Marina	444	30-06-2016	Riera Clos, Joaquim
385	10-11-2011	Ferrer Val, Josep-Francesc	445	30-06-2016	Redecillas Herreria, Silvia
386	10-11-2011	Plana Sole, Maria Cinta	446	17-01-2017	González Navarro, José Manuel
388	10-11-2011	Fernández García, Susana	447	30-01-2017	Sumoy Liesa, Moisés
389	24-05-2012	Rodríguez Moreno, Antonio	448	29-11-2017	Roca Simón, Francisco
390	24-05-2012	Virgili Llauradó, M. Dolors	449	29-11-2017	Ferré Rovira, Rosa Maria
392	21-06-2012	Arbeloa Rigau, M. Victòria	450	22-01-2018	Pacheco Papiol, Samuel
393	21-06-2012	Algueró Mora, Asunción	451	22-01-2018	Sanahuja Borràs, Francisco José
394	01-09-2012	Rivelles Blanco, M. Teresa	452	19-02-2018	Rius Capell, Laura
397	27-09-2012	Uriarte Polo, Javier	453	05-03-2018	Melero Cugat, Maria
398	27-09-2012	Pérez Mármol, Juana	454	05-03-2018	Melero Cugat, Pablo
400	22-11-2012	Cendra Terrado, Neus	455	19-09-2018	Albesa Balart, M. del Carme
401	10-01-2013	Vives Ibáñez, Ignacio	456	19-09-2018	Albesa Balart, Rosalia
402	10-01-2013	Roca Girona, Montserrat	457	08-10-2018	Farreró Pujol, Mònica
403	18-01-2013	Gomis Barberà, Josep M.	458	14-01-2019	Baches Escofet, Francisca
404	31-01-2013	Sanet Jové, Josep M	459	30-04-2019	Sumoy Borràs, Adrià
405	14-02-2013	Vendrell Aubach, Robert	460	30-04-2019	Muñoz Filgueras, Paula
406	17-06-2013	Melero Lleixà, Jesús	461	22-01-2020	Folch Ramon, Sergi
407	17-06-2013	Cugat Vinyes, Maria del Mar	462	30-01-2020	Mallafre Valero, Maite
410	17-06-2013	Mas Carceller, Quim	463	01-12-2020	Gené Nolla, Jaume
411	14-11-2013	Martín Brú, Angel	464	31-07-2021	Rius Capell, Carla
413	24-01-2014	Álvarez Vega, F. Javier	465	05-09-2022	Pàmies Baró, Jaume
415	20-02-2014	Mas Carceller, Montse	466	24-10-2022	Muñoz Navarro, Noa
416	20-02-2014	Mas Carceller, Àngels	467	12-12-2022	Gómez Pedrosa, Gracia
417	20-02-2014	Julià Panadès, Joaquim	468	12-12-2022	Virgili Montoliu, Jordi
418	24-02-2014	Brull Alabart, Josep M	469	12-12-2022	Vidal Suñé, Núria Marta
419	24-02-2014	Folch Sabaté, Josefina	470	12-12-2022	Virgili Vidal, Gemma
420	09-10-2014	Barriach Molas, Francesc	471	12-12-2022	Virgili Vidal, Guillem
421	12-02-2015	Garachana Orodea, Petri	472	13-02-2023	Castell Mallafré, Elisabeth
422	12-02-2015	Jiménez Buedo, Marisa	473	07-03-2024	Pallejà Blay, Daniel
424	12-02-2015	Pérez Sánchez, Rosa	474	08-10-2024	Ribes Tamarit, Pilar
426	12-02-2015	Canals Solanes, Sara	475	08-10-2024	Rodríguez Albaigés, M. Mar
427	19-02-2015	Masip Masip, Marius			

ASSOCIACIÓ CULTURAL
SANT FRUCTVÓS